

832

1977

საქონლების ხაზ. ხოც.-დემ. კარტიკის საზღვარ-გარეთის ბიუროსი.
Organ du Bureau à l'Etranger du parti Social-démocrate de Géorgie.

ჩვენი დროშა

" NOTRE DRAPEAU "

დაარსებულია ლოე ფორდანიას 8006.

ბ ა ი ს ი

1977

პ ა რ ი ს ი

89 №

შინაარსი:

როგორ ჩატარდა

(ხამაისო).

რუსეთი ევროპა- აზიის მიჯნაზე

მოსე იმნაიშვილი.

თ ვ ი თ გ ა მ ო ც ე მ ა

ზვიად გამსახურდიას საქმე

ა. ბადრიძე.

ნოე უორდანიას ძეგლი.

ს ი ფ რ თ ს ი ლ ე ! ..

პ. სარჯველაძე.

(ლექსი).

შ. აბაშიძე.

ნოე რამიშვილის ხსოვნას.

შ. აბდუშელი

ადამიანის უფლებები და საქ. პარტიული პრესა.

დ. ურატაძე

„გამოდით თქვენი ჭირობები!“

პ. სარჯველაძე.

ნეკროლოგები, ქრონიკა, ფონდი და სხვა.

ს ი ზ მ ი ს ჩ ა ტ ა რ დ ა ...

(ს ა მ ა ი ს ი).

დღიდან საქართველოს დაპყრობისა, მოსკოვის რადიო განუწყვეტლივ არწმუნებდა დასავლეთს, —ქართველი მუშები და გლეხები შეურიგდნენ რუსის ჯარების შესელას საქართველოში, სადაც სუფეეს სიწყნარე, მცხოვრებთა კმაყოფილებაო, მაგრამ ისტორიული ამბები სრულიად საწინააღმდეგო ფაქტებს მოგვითხრობენ.

შიუხედავათ „ჩეკას“ სასტიკი რეპრესიებისა, დაპყრობის ერთი წლის შემდეგ, შოელმა საქართველომ და მასთან ერთად ბოლშევიკებმა იცოდენ, რომ 24, 25 26 მაისს მოხდებოდა ყველგან დამპყრობელთა საწინააღმდეგო დემონსტრაციები და გამოსელები; ამიტომ ორივე მოწინააღმდეგე მხარე შეუდგა მზადებას; ბოლშევიკებმა შოელი თავისი ძალები ფეხზე დააყენეს, 3—4 დღით ადრე შეუდგნენ ყველა „არასაიმედო პირების“ დატუსალებას, წითელ არმის ბრძანება მისცეს მზად ყოფილიყვნენ ომისათვის, ხოლო ქართულ ლაშვიას, როგორც არასაიმედოს იარაღი ჩამოართვეს და ყაზარმებში ჩაკეტეს. თბილისში, ქუჩებში გამოიყვანეს ჯავესნოსანი ავტომობილები, ხოლო ავიონები მთელი დღეები ქალაქს დასტრალებდნენ თავზე, რეინისგზებზე კი ჯავშნოსანი მატარებლები მოუსვენრად დასრიალებდნენ. მეორეს მხრივ, ყველა ანტიბოლშევიკურმა პარტიებმა მოწოდება გამოსცეს, სადაც ისინი აღნიშნავდნენ დამპყრობელთა ძალმომრეობას და მოუწოდებდნენ ყველას გამოსულიყვნენ ქუჩებში უიარალოდ, ეროვნული დროშებით.

24 მაისიდან, მთელ საქართველოში დაიწყო მანიფესტაციები და არ დარჩენილა არც ერთი კუთხე, სადაც ამ თუ ამ სახით არ აღნიშნათ იგი. თბილისში დემონსტრაცია მოხდა სახელმწიფო უნივერსიტეტთან, ერევნის მოედანზე. ვერის დაღმართზე, მეტეხის ციხესთან, ჯარისკაცთა ბაზარზე. ჩეკისტები და კურსანტები სასტიკად სცემდნენ ხალხს, არ ინდობდნენ არც მოხუცსა და არც ბავშვს; მუშაობა შეწყდა რეინისგზის სახელოსნოებში, ქარხნებში, ფაბრიკებში და თვით სახელმწიფო დაწესებულებებშიც. საგარეო საქმის კომისარიატში, მოსამსახურის ქალებს, ჩეკისტები აღგნენ თავზე და ისე ამჟავებდნენ. ეკლესიებში მილიციონერები ჩააყენეს და ზარების რეა აკრძალეს. იჭერდნენ ყველას, ვინც კი მოხვდებოდათ. მაგრამ დღით ქუჩაში დაჭრილების გატარებას

ვერ ბედავდნენ და ნაშუალამეეს მიყავდათ, ასობით ჩეკაში და ციხეში. დაჭერილებში ბევრი მძიმედ ნაცემი და მათშორის ქალები და ბავშვებიც. ასეთივე ხასიათი ჰქონდა. დამონსტრაციებსას სხვა ქალაქებშიც; ბათუმში, დემონსტრანტებმა ეროვნული ღროშა ააფრიალეს ქალაქის თვითმართველობის შენობაზე; დაიხურა მალაზიები, შეწყდა მუშაობა ქარხნებში და სხვა. დაწესებულებებში. ბოლშევიკებმა ნურიის მოედანზე სროლა აუტანეს დამრნსტრანტებს, გამოიყვანეს ცეცხლის მჯრობელი რაზმი.

ქუთაისში, შუადღეზე ქალაქის ბალში გაიმართა მიტინგი და გამოიტანეს რეზოლუცია, რომელშიც მოითხოვდნენ რუსის ჯარის გაყვანას. ქალაქში ყოველგვარი მაჯისცემა შეწყვეტილი იყო, არ მუშაობდნენ მეეტლებიც კი... . სოფლებში ყველგან გაიმართა მიტინგები, ეკლესიებზე გამოკიდეს შავი და ეროვნული ღროშები და იყო ზარების რეკა. ბევრი რგან ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენელნი მიიმალენ. ასე ძოხდა, მაგალითად, ქართლსა და კახეთში. გურიაში, სოფ. ფიჩხისჯვარში გაიმართა რამდენიმე საზოგადოების კრება. იგი დაახლოვებით 7000 კაცისაგან შესდგებოდა. მას უცებ ალყა შემოარტყეს ჩეკისტებმა და შეიძირა უძღვებულ კომუნისტებმა. გადისროლეს ხალხში ყუშბარა, რის შემდეგ ჩეკისტებმა თოვებიდანაც ასტეხეს სროლა. ხალხიდან სროლით არავის უპასუხია, რადგანაც პარტიებმა: წინასაზარეო გააფრთხილეს ხალხი: არავითარ შემთხვევაში იარაღისათვის არ მიემართათ და ისინიც სასტიკად იცავდნენ დისკიპლინას. მიუხედავად ამისა, მიტინგი არ დაიშალა მანამ სანამ შესაფერისი რეზოლუცია არ მიიღო. თავმჯდომარე მხოლოდ მას შემდეგ ჩამოვიდა ტრიბუნიდან, როცა იგი ტყვიით კაბში დაიჭრა. სროლის დროს აქ მოკლეს ორი ქალი და ორი ბავშვი, დაიჭრა კი სამოცამდის. ასეთივე ამბებს ჰქონდა ადგილი გურიის სხვა ადგილებშიც. განსაკუთრებით ფართო ხასიათი მიიღო, ლანჩხუთში და ხიდისთავში. აქ იყო სროლა და მოყვა მსხვერპლი. დემონსტრაციამ მწიავე მწვავე ხასიათი მიიღო სამტრედიაშიც. აქ მოხდა შეტაკებაც, კომუნისტებმა არ დაინდევს უიარალო ხალხი და რამდენიმე პირი კიდეც იმსხურებლეს. დაბა ბანდაში (სამეცნიერო), აღმინისტრაცია დაერია უიარალო ხალხს და სცემა. მძიმედ გალახეს ერთი 7 წლის ბავშვი. ქართლში და შთელ კახეთში, სამი დღის განმავლობაში საბჭოთა ხელისუფლება არ სჩანდა. ბოლშევიკების სისასტიკემ ხალხი კიდევ უფრო გააბრაზა, დიდი და პატარა წყევლა-კრულვით იხსენიებდა მათ ვინც საქართველოში რუსის ჯარები შემოიყვანა... .

რუსეთი ეპოქა — აზის მიჯნაზე.

როცა ლაპარაკია რუსეთზე, მაშინ ეს ეხება რუსული სახელმწიფოებრივი განვითარების მატარებელ — ველიკოროსების ხალხს. სათაურში დასმული კითხა იდენტიურია არსებითად იმასთან, შეიძლება მიეკუთვნოს რუსეთი დასავლეთის კულტურულ წრეს თუ არა. ამასთან დასავლეთის კულტურა უნდა გაგებულ იქნას, სულიერ-გონებრივი მხრით, როგორც ჰუმანობის და თავისუფლების იდეის განვითარება, რაც ხასიათდება რენესანსით, რეფორმაციით და განათლების ეპოქით და ადამიანის უფლებებისა და ღირსების ცნობით; სოციალ-ეკონომიურად კი ამ განვითარებამ თავისი გამოსახულება პოვა ფეოდალიზმის ბორკილებისაგან, მშრომელი ადამიანის განთავისუფლებაში და ტექნიკის პროგრესის მეობებით მიღწეული პროდუქტიული ძალების გაშლაში. ორივე ეს მომენტი, სულიერ-გონებრივი (ჰუმანობის და თავისუფლების იდეა) და სოციალ-ეკონომიური ერთმანეთისაგან განუყოფელია კულტურის ცნებაში, რომელიც პროვერსის ცნებასთან იდენტიურია. ასე სრულდება დასავლეთის საზოგადოების განვითარება ადამიანის მიერ, რომელსაც თავისი ღირებულება შეგნებული აქვს და რომელიც თავისუფალია და საზოგადოებისათვის ძეირფასი.

წინააღმდევ ამისა აზის ხალხები თავიანთ განვითარებაში ძლიერ ჩამორჩნენ, მათგან ზოგიერთი დღესაც დგას პრიმიტიულ საფეხურზე. აზიელი ადამიანი (ჩეულებრივი გაგებით) ცხოვრობს კარჩაეტილ ტომებსა და სექტებში და მისი ინდივიდუალობა ამ მასებში სავსებით გათქვეფილია, იგი არ არის თავისუფალი და საზოგადოება, თუ ასეთზე აქ ლაპარაკი შეიძლება, ემსავაგება ხროვას. შეიძლება ითქვას რომ კულტურა, რომლის დამახასიათებელია პროვერსი, აქ არ არსებობს. ამის შემდეგ შეიძლება ვიკითხოთ — სად დგას რუსეთი?

—[=]—

ამა თუ იმ ხალხის კულტურა არის შედეგი მისი ისტორიის, რომელიც გარეგანი ბუნების გავლენის ქვეშ მიმდინარეობს და, თუ ესა თუ ის ხალხი განსაზღვრულ კულტურას ეკუთვნის, ამას წყვეტის სწორედ ეს მისი ისტორია, რომელშიც ამ ხალხის რასობრივი, რელიგიური, სულიერი, სოციალური და ეკონომიური სასიცოცხლო ძალები გადამწყვეტად მოქმედებენ.

თავის საცხოვრებლად რუსებმა (ველიკოროსებმა) აირჩიეს, ზღვას და-შორებული დაბურული ტყე, სადაც ისინი მტრებისაგან დაცული იყვნენ, მაგრამ ამავე დროს განმარტოებაში მოხვდნენ, რაც რუსი ხალხის ხან-

გრძლივ კარჩაკეტილობას ხელს უწყობდა. აქ მოხდა ველიკორისების შერევა ურალ-ალტაის ტომებთან, რომლებიც იმით ახლად წარმოშობილი ხალხის არსებით ნაწილს შეადგენდნენ. ეს შერევა კიდევ უფრო გაძლიერდა მონგოლების 250-წლიანი ბატონობის დროს რუსეთში, რა-საც შემდეგ მოყვა სხვა უცხოელთა შერევაც. რუსი ხალხის ამ გზით შე-შემუშავებულ რასობრივ თავისებურებას ჰქონდა დიდი გავლენა რუსეთის ცხოვრებასა და სახელმწიფოებრივ პოლიტიკაზე. მაგრამ მისი გავლენა ისტორიის მსვლელობაში თანდათან სუსტდებოდა და ბოლოს ის მარტი აღარ იყო იმდენად ძლიერი. რომ ევროპის კულტურის რუსეთში შეჭრა შეუძლებელი გამხდარიყო; მაგრამ აქ მოქმედებდნენ კიდევ სხვა ძალები, რომლებმაც ამ კულტურის გაშლას რუსეთში ხელი შეუშალეს. ევროპის ქვეყნებიდან რუსეთმა ყველაზე უფრო ვვინ მიიღო ქრისტიანობა, მაგრამ რუსეთში/ქრისტიანული / სარწმუნოება თავიდან-ვე გახდა სახელმწიფო პოლიტიკის იარაღი, ბიზანტინიზმი გაიშალა აქ ფართოდ და ქრისტიანობამ ვერ განავითარება. რუსეთში განმანათლებელი ძალა და საქმიანობა მსგავსად დასავლეთ ევროპისა. რუსი ადამიანი არის თუმცა ლვითისმოსავი, მაგრამ თავისი ბედისაღმი გულგრილი, და იყი არ არის სხვა ხასიათის კულტურის ადვილად ამთვისებელი.

— : —

დასავლეთ ევროპაში მე-15 საუკუნის შემდეგ თანდათან მოხდა ფეოდალიზმის გახრმანა და მისი შეცვლა კაპიტალიზმის ეკონომიკური და სოციალური წყობით, რამაც ურთიერთობა სახელმწიფოსა და საზოგადოებას შორის საესებით გაჩდავმნა. სახელმწიფომ დაკარგა თავისი ფეოდალურ - აბსოლუტური ბატონობის ხასიათი და ადგილი დაუთმო ახალს, კერძო საკუთრების საფუძველზე აგებულ სოციალურ-ეკონომიკურსა და პოლიტიკურ წყობილებას. ეს განვითარება არ განისაზღვრა მხოლოდ დასავლეთ ევროპით და გადაეცა სხვა ქვეყნებსაც, აგრეთვე რუსეთს. დაიწყო რუსეთის ევროპეიზაცია.

რუსეთის ევროპეიზაცია შესაძლებელი იყო მხოლოდ მეურნეობისა და ცხოვრების ახალი და პროგრესული ფორმების შექმნით ნაცვლად ძველი ტრომოჭმულისა. ეს ნიშნავდა ევროპული კაპიტალიზმის შემოღებას, რუსი ადამიანის და რუსული სოციალური ძალების განთავისუფლებას სახელმწიფოს მიერ საუკუნეთა განმავლობაში წარმოებული ბატონობისა და მეურვეობისაგან. მაგრამ მთელი საქმე იყო სათუო, სანამ რუსული სახელმწიფოს სოციალ-ეკონომიკური საფუძვლები, რომელსაც ყველაფერი და თვით ადამიანიც თვის საკუთრებად მიაჩნდა, ხელუხლებელი რჩებოდნენ. რუსული სახელმწიფო პეტრე პირველის დროი-

დან ფიქრობდა ეკროპეიზაცია იმგვარად განეხორციელებინა, რომ მან ნივთებზე და ადამიანებზე ბატონობის საშუალებები კიდევ უფრო გა-
 მრავლა დიდი მონაპოლისტური ინდუსტრიის შექმნით და ნება დარ-
 თო საქმაო სიღილის კერძო საწარმოების დაარსებაზე, მხოლოდ მე-19
 საუკუნის მეორე ნახევარში იმ შედეგით, რომ ეკროპეიზაციამ მხოლოდ
 მოსახლეობის ზედა ფენები მოიცავ და იგი მოელ უზარმაზარ რუსულ
 ქვეყანას მის გლეხობას სრულდებით არ შეეხო. სოფლის ეს იმუნიტეტი
 შეადგენდა სწორედ რუსული სახელმწიფოს სიძლიერეს, რომლის მეოხე-
 ბით ის ცხოვრების ყველა სფეროს ფლობდა.

— : —

ძველი დროიდან ველიკოროსების არქიტექტორობის გლეხთა სამ-
 ფლობელო გაერთიანებები („ობშინა“, „მირ“). მიწის პერიოდული გა-
 დანაწილებებით, ეს მხოლოდ ველიკოროსებისათვის დამახასიათებელი
 სოციალური ინსტრუმენტი გახდა მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ძალაუფ-
 ლებისათვის რუსეთში. ობშინის საქმიანობის სფერო რუსულმა სახელმ-
 წიფომ განსაზღვრა ადგილობრივი ხასიათის საქმეებით, ამით მან სოფ-
 ლის მოსახლეობა გამორიცხა მონაწილეობისაგან სახელმწიფო საქ-
 მეებზი. ეს გლეხური გაერთიანებები, რომელთა სასიცოცხლო და კულ-
 ტურული ინტერესები მათივე ვიწრო საზღვრებს არ შორდებოდნენ და
 საზღვრების გარეშე მათთვის სხვა მსოფლიო არ არსებობდა — ეს გა-
 მომდინარეობს უკვე თვით გამოითქმიდან: „მირ“, რაც რუსულად მსოფ-
 ლის, აგრეთვე მშეიცვალას ნიშნავს — აბამდნენ თავიანთ წევრ-გლე-
 ხებს ამ ვიწრო საზღვრებში. მათ ადგილობრივ საქმეებზე და უზრუნ-
 ველყოფნენ ამით სახელმწიფო ხელისუფლების სიმტკიცეს და მის ვან-
 კითარებას უსაზღვრო დესპოტიამდე. ძველი თემური საზოგადოებები,
 სადაც ისინი კი არსებობდნენ, შეადგენდნენ ათასობით წლების განმავ-
 ლობაში სახელმწიფო ძალაუფლების უზეშესი ფორმას, ორიენტალური
 დესპოტიის საფუძველს. ინდოეთიდან რუსეთამდე.“ (ფრიდრიხ ენგელ-
 სი.). ეს ობშინები, რომლებიც პირველი დიდი ომის წინ იქნენ გაუქ-
 მებული, წარმოადგენდნენ სახელმწიფო ხელისუფლებისათვის საუცხოო
 საშუალებას გლეხური მოსახლეობის დამუჯჯებისა და დამონების მიზ-
 ნით. „ჩვენი წყეული სასოფლო ობშინა მისი გადანაწილებებით ნიშ-
 ნავდა არა იმას, რომ მიწა გლეხთა საზოგადოებას ეკუთვნოდა, არამედ
 იმას, რომ მიწაც და გლეხებიც სახელმწიფოს და მემამულის საკუთრე-
 ბას შეადგენდნენ“ (გ. პლეხანოვი, სოციალური აზროვნების ისტორია).

— რუსულად, გვ. 50, მოსკოვი, 1925). მართველები და დინასტიები, ფრეთე უცხოური დამპყრობლები იცვლებოდნენ, ობშინა კი დარჩა ხელუხლებელი და საუკუნეთა განმავლობაში თავის საფუძვლებში შეურყეველი და ცოცხლობს დღესაც საბჭოური კოლექტივის სახით. ეს განვითარება წარმოადგენს მოსახლეობისა და ცალკეული ადამიანის ჩავრისა და დამონების პოლიტიკის სახელმწიფო ძალაუფლების მხრით. რუსეთის ისტორია იცნობს მხოლოდ მოძალადე სახელმწიფოს, რომელიც ნივთებსა და თვით პდამიანს უსაზღვროდ ფლობდა. ადამიანის პიროვნება იყო იქ ისე, როგორც აზიის დესპოტიებში, უუფლებო და ლირსება ახდილი. ობშინის გლეხი იცნობდა მხოლოდ საზოგადოებრივ საკუთრებას და იძულებით შრომას, კერძო საკუთრება, ადამიანის უფლებები და მისი ლირსება იყო მისთვის უცნობი. ამას ემყარებოდა შისი წინააღმდეგობა ახალი სამეურნეო ფორმების მიმართ, რომლებიც ეკროპაში, კერძო საკუთრებისა და მშრომელი ადამიანის განთავისუფლების საფუძველზე წარმოიშვენ. ამ წინააღმდეგობაზე იყო აგებული მთელი ეკროპეიზაციის პროცესი რუსეთში, რაც, როგორც უკვე აღნიშნული იყო, მოსახლეობის მხოლოდ ზედა ფენებს შეეხო და ობშინის კარგბთან შეჩერდა. რასობრივი თავისებურებების მქონე და სოციალურ კარჩაეტილობაში ჩამოყალიბებულ რუს ადამიანს მისი გულგრილობით და რელიგიურ-მისტიკური მორჩილებით ბედის მიმართ არ გააჩნდა რევოლუციურად გარდამქმნელი ნიჭი და თვისებები ცხოვრების საფუძვლიანი რეფორმისათვის დასავლეთის შეგავსად. საბჭოთა სახელმწიფომ და მის მიერ იქ ჩაბმულმა უცხო კაპიტალმა შეუძლებელი გახადეს რუსეთში ძლიერი ნაციონალური მეწარმეობის წარმოშობა და რუსეთს აკლდა ამრიგად ბურჟუაზია, რომელსაც შეეძლებოდა თავისი ისტორიული დანიშნულების მიხედვით მის ეკონომიკური და პოლიტიკური იდეალის განხორციელება. კაპიტალიზმს, მე-20 საუკუნემდე უდავოდ პროგრესის მატარებელს რუსეთში, არ ჰქონდა ამრიგად ნაციონალური არსებობის შანსი.

ამ ორ ბანაკს შორის გაჩაღებულ დავაში იდეოლოგიური უპირატესობა წილად ხვდა რუსული სოციალური და პოლიტიკური აზროვნების შიმართულებას, რომელშიც ბატონობდნენ ჯერ სლავოფილები და ხალხოსნები, შემდეგ კი ბურთი და მოედანი დარჩა ბოლშევიკებს. ესენი ყველა უარყოფილენა ეკროპიულ კაპიტალიზმს და ხედავდნენ იმშინაში რუსული კულტურის გამოსახულებას; ისინი აღიარებდნენ არსებით სხვადასხვაობას რუსულსა და ეკროპიულს შორის და რუსულის უპირა-

ტესობას ევროპულის წინაშე, რის გამო მათ ევროპის კაპიტალიზმი რუსეთისათვის ზედმეტად და ორასასურველად მიაჩნდათ. ხალხოსნები, (ნაროდნიკები) ფიქრობდნენ გარდა ამისა თავიანთ სოციალისტური ოცნების განხორციელებაზე, მათ მიერ გაიდეალუდული, მაგრამ პრიმიტიული ობშინის სხფუძველზე. ორსებითად ისინი ყველა სოლიდარული იყვნენ პანსლავისტებთან, რომლებიც დასავლეთის კულტურას საზოგადოდ უარყოფდნენ. ობშინური სული პასუხისმგებელი იყო რუსეთში პოლიტიკური ნილილიზმის წარმოშობისათვის, რომელიც ნგრევის იდეოლოგიას წარმოადგენდა და ამ მიმართულებით მოქმედებისკენ მოუწოდებდა. ეს ნეგატური კომპონენტები გაერთიანდნენ ერთ ორგანიულ ერთეულად ბოლშევიზმში, რომელმაც წინააღმდეგობა ევროპიული-საღმი და ნილილისტური ტერორიზმი თავის სახელმძღვანელო პრინცებად გაიხადა და ევროპეიზაციის დამაბრკოლებელი და ამიტომ პირველი ომის წინ გაუქმდებული „მირი“ („ობშინა), გლეხური კოლექტივია სახით ისევ აღადგინა. საშინელი ტერორის და ჯოგისებური ცხოვრების პირობებში, ყოველი თვითეული არის ძალით ჩაჩქმებული და მისი ინდივიდუალის მასებში გათქვეფილი კიდევ მეტი — რუსული ბოლშევიზმის მიერ დაპყრობილი ერების ფიზიკურსა და კულტურულ არსებობას უმოწყალო რეები ემუქრება. საბჭოთა რუსეთმა შექმნა თუ, იძულების სისტემა, რომელთან შედარებით, ორიენტალური ჟესპონისევ შემოიღო რუსულ სახელმწიფოს ისტორიაში ფეხადგმული ტიები შერთალად გვეჩენება.

პირველ მსოფლიო ომამდე რუსეთი იდგა ევროპეიზაციის უტყუარ გზაზე დასავლეთის კულტურისაკენ, მაგრამ იბშინური სული დაეუფლა მას ბოლშევიზმის სახით, რომელმაც იგი გადაისროლა უკან ბარბაროსის მდგომარეობაში. რუს ხალხს, რომელმაც ევროპეიზაციის ხანაში დიდი ნიჭი და უნარი ცივილიზაციის ყველა სფეროში გამოიჩინა და კაცობრიობას ხელოვნებისა და მეცნიერების ბევრი ბრწყინვალე წრძომადგენელი მისცა, ისევ უნდა მიეცას შესაძლებლობა, თავისუფლად გამოავლინოს თავისი შემოქმედებითი უნარი და ხელი შეუწყოს პროგრესის იდეის და მშვიდობიანობის გამარჯვებას აღმოსავლეთში.

რუსი ხალხი უნდა შეეცადოს აგრეთვე ნამდვილი დემოკრატიული შეგნებით თავისი დლევანდელი ხელმძღვანელობის მავნე ამბიციები-საგან გაიმიჯნოს და რუსული მოძალადე სახელმწიფოს მიერ დაპყრობილი ერების თავისუფალი ნაციონალური არსებობა უზრუნველყოს.

მოსე იმანაიშვილი.

..თვითგამოცხა

ცნობილ ქადაგის („ჩეკა“) აგენტი ვიქტორ ლუ ი იუწყება, რომ მან გერიერთი ოფიციალური პირების აზრით -ალბათ იყივე ქშბ მოსამასახურუბია) მოსკოვის შეტროში მამხდარი აფეთქება, არის დისიდენტების ჯუფის, ე. წ. ბაადენ-მაიორხოვის ტიპის ტერორისტული ორგანიზაციის მიერ ნამოქმედარი. ამ ცნობამ გამოიწვია პრესაში დღიდი გამოძახილი.

ჩეკა, დისიდენტების სხვადასხვა დაჯგუფებათა წარმომადგენლებმა საჭიროდ მიეკინიეთ, მიეკუთოთ მსოფლიო საზოგადოების აზრის ყურადღება, რომ ვიქტორ ლუსი მიერ ხსნებული დისიდენტთა ჯგუფის გათანასწორება, მისგან გამოვონილ თუ, სინამდვილეში არსებულ რაღაც ტერორისტულ ორგანიზაციასთან — არის სრული პროვოკაცია, მოვონილი ქშბ მიერ, რათა სახელი გაუტეხოს დისიდენტთა მოძრაობას და გათანასწოროს იგი ტერორისტთა ჯგუფთან.

საბჭოთა კავშირში სახელწოდება „დისიდენტი“ მიჩნეულია როგორც ბრძოლა ადამიანის უფლებათა მოსაპოებლად; დისიდენტები განირჩევიან ერთი მეორესაგან: ორლიგიური, ფილოსოფიური, პოლიტიკური შეხედულებებით. მაგრამ, ყველა მათ ერთობს ერთი მიზანი, ადამიანისათვის უფლების მოპოება. ამის მისაღწევად ისინი კატეგორიულად უარყოფენ ყოველგვარ ძალადობას, როგორც საშვალებას ამ მიზნის განსახორციელებლად. დისიდენტები ყოველგვარი მძულვარებითა და აღშუოთებით უარყოფენ ტერორს. ჩეკა მიემართავთ საინფორმაციო დარგის მუშაკებს, იხმარონ სიტყვა „დისიდენტი“ ამ გაგებით და არაშემოხვევაში არ ჩასთვალონ ძალადობის მომქმედ ჯგუფში. რეპრესიული ორგანოები ყოველგვარ პროვოკაციას აწყობენ, თხზავენ ჭორებს, რათა შეავიწროვონ დისიდენტები; ბუკოვსკის წამებენ ტერორისტულ ჯგუფების შექმნას. სტყუან, როცა ავრცელებენ თითქოს მოსკოვის ჯგუფი პელისინსკის ხელშეკრულების დამცველი, მოქმედებდეს უცხოეთში არსებულ ორგანიზაციის კარნახის ქვეშ. ქშბცეს მაღულად შეაქვს დისიდენტთა ბინაზე ვალიუტა, იარალი, რომ „აღმოჩენის“ და დასაჯოს „შემახველი“.

დიდი ხანი არა მას შემდეგ, რაც მილიონებს დასწამეს შპიონობა, ტერორისტობა, შემდეგ ყველანი დაიჭირეს და დახვრიტეს. პრესა ტალაპში სკრიდა მათ სახელს, შეშინებული და დაბრიყვებული ადამიანები — ვიროდე „სიკვდილი მათ!“

რა შიზნითაც არ უნდა იყვეს მომხდარი მოსკოვის მეტროს აფეთქება, ქშბ შეეცდება იგი გამოიყენოს — სახელი გაუფუჭოს დისიდანტურ

მოძრაობას და დაუპირისპიროს მას დამიანები, რომლებიც გარკვეული არ არიან, რადგან ეშბ-ეს შიშის უფრო დისიდენტები, ვინემ ტერორისტები.

ათეული თუ ასეული „ჩეკისტები“ დღე და ღამ დაძრშიან, დაეძებენ დისიდენტებს, იმის მაგიერ, რომ მონახონ ნამდვილი დამნაშავენი.

დისიდენტების მუშაობა, მათი მოქმედება ლია, აშკარა და ლეგალურია. იმ დროს, როცა ეს განცხადება იწერება, ახალგაზრდობით დატვირთული ავტომანქანები დღე-ღამიანად დარჩეობენ პროფ ორლოვის ბინას. უშროალისტი კომენტატორები, რომლებიც გარჩევას ვერ ახდენენ დისიდენტებსა და ტერორისტებს შორის, ხელს უწყობენ აღადგინონ სტალინის მკაცრი მეთოდები, განსაკუთრებით თავისუფალ მოაზროვნეთა წინააღმდეგ.

ხელს აწერენ: ჰელსინსკი — მოსკოვის ჯგუფი: ორლოვი,
 გინსბურგი, ალექსავა, ლანდა.

ფსიქიატრთა გამომკვლევი კომისია: გრიგორენკო.

მორწმუნეთა დამცელი ქრისტ. კომიტეტი: იაკუნინი.
 კაპიტუნჩიკი, ვარსონოვი.

ამინისტი ინტერნაციონალე: ტურჩინ, ვოინოვიჩი, კორნილოვ,
 ფელუდკივ.

ჰელსინსკისათვის — უკრაინელთა ჯგუფი: რუდინკო. . .
 ადამიანთა, უფლებების დამცელთა ჯგუფი: ველიკოვა.
 ებრაელთა ჯგუფი: აზმელი, ბრაილოვსკი, შეისმანი,
 სლეპაკ, ოვსინერ.

ადამიანთა უფლებების დამცელი ქართველთა ჯგუფის
 სახელით: მ. კოსტავა. . .

კომენტარი და განმარტება ზემოთ მოყვანილ დოკუმენტისა.

მოწოდების გაცნობის შემდეგ შეგვიძლია გავაკეთოთ კონსტატაცია: ა მოწოდებას ხელს აწერენ საბჭოთა კავშირში შემავალი თითქმის ყველა ერთა წარმომადგენლები;

ბ მოწოდება ეხება რა განმანთავისუფლებელ მოძრაობაში, წარმოებულ ტაქტიკას, კატეგორიულათ იმიჯნება ტერორის ტაქტიკისაგან და მოითხოვს მის აღკვეთას.

პირველ კონსტატაციაში მითითებული ფაქტი მარტო ჩანასახს, ემბრიონს არ უნდა წარმოადგენდეს. ის უნდა იყოს პირველი მნიშვნელოვანი ეტაპი განმანთავისუფლებელ მოძრაობაში, რომელსაც ჯერ სპონტანეული ხასიათი აქვს. — ეს უნდა მოაწევებდეს მოსკოვის რეესიმის წინააღმდეგ უველა სასიცოცხლო ძალთა, ერთვეარ თავმოყრას, დარაზ-

მულობას ამ შემთხვევაში ერთაშორისი სულიერი მთლიანობა უპირის-პირდება მოსკოვის კომუნისტურ დიქტატურას. —

ამ რიგათ ჩვენ შევდივართ საერთო განმათავისუფლებელ მოძრაობაში. პოლიტიკურ ლოლიკას აქეთ მივყევართ და მას უნდა ვუსურეოთ წარ-მატება.

ბ. მეორე კონსტატაცია ეხება ბრძოლის ტაქტიკის კითხვას. ამ შემთხვევაში დოკუმენტის აეტორები არამც თუ არ სთვლიან მიზანშეწონილათ ტერრორის პრაქტიკას; პირიქით, მოითხოვენ გადაჭრით ბრძოლის საშუალებათა არსენალიდან მის ამოგდებას. ამ შემთხვევაში, ვფიქრობთ ჩვენ, სწორად აფასებენ არსებულ მდგომარეობას საბჭოთა იმპერიაში და იმავე დროს სარგებლობენ ისტორიის გაკვეთილებით. — აյ შევეხოთ დღევანდელ მდგომარეობას საქართველოში. რეაქტის წინააღმდეგ პროტესტანტული სული იზრდება. უკანასკნელ ხანებში ეს ცხოვრების ზედაპირზედაც შეინიშნება, ეს მოვლენა სხვა-და-სხვა სახით გვევლინება: მაგ. მოსკოვის მიერ რუსიფიკაციის წინააღმდეგ ხმის ამაღლება საჯარო მანიფესტაციაში გადადის მწერალთა კავშირის კრებაზე. ეს ამტკიცებს, რომ საზოგადოებრივი აზრი ამოძრავებულა და ერთგვარ სულიერ ფრონტად ქცეულა. ამუშავებულა ადამიანის ჟუფლებათა დამცველი კომიტეტები მთელ იმპერიის ტერიტორიაზე და საქართველოშიდაც დიდ აქტივობას იჩენენ, — მაშ არის ცდა შიგნიდან და გარედან (მაგ. „დისილენტების“ დადი კამპანია და სხვ.), ადამიანის და ერის უფლებათა და თავისუფლების დროშით შეანგრიონ რკინის კადელი! — ეს ყოველივე არის გზა და ხიდი, სტრატეგია და ტაქტიკა განმანთავისუფლებელი მოძრაობისა. აქედან გამორიცხულია ტერრორი, როგორც იყო ზემოთ თქმული. ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ ასეთ არეულ დროში, მოსალოდნელია ასეთ მეთოდს ბრძოლისა, როგორც არის ტერრორისტული აქტები, მიმართოს, პროვოკაციის სახით, მტერმა. ამას ისიც დავუმატოთ, რომ პრაქტიკა ტერრორისა განმანთავისუფლებელ ბრძოლაში ამძიმებს თვით მოძრაობის საქმეს, და ეს მაშინაც კი, როცა აღნიშნულ აქტებში ჩაქსოვილია უდიდესი თავგანწირება უსპეტაკეს იდეისათვის.

ეხლა მივმართოთ ისტორიას და მის გაკვეთილს, რომლითაც, ვფიქრობთ ჩვენ, კარგად ისარგებლეს მოწილების აეტორებმა. მდიდარ მასალას ამ მიზნისათვის იძლევა რუსეთი, სახელმობრ, მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარი. თქვენ მიხვდებით, ჩვენ ვგულისხმობთ ხალხოსნურ მოძრაობას (რუსულად „ნაროლნიკულად წოდებული), ამ რევოლუციონური მოძრაობის სხვადასხვა ეტაპები მოქცეულია 1861 — 1895 წლებში.

აქ შხოლოდ ზოგიერთ ეტაპებზე და ისიც გაკვრით შევჩერდებით. გასული საუკუნის სამოცდაათიანი წლები რომ ავილოთ. შევნიშნავთ რომ 1874 წელში, ახალგაზრდების მასშიურად „გასცლას ხალხში“. მიზანი იყო ხალხის (გლეხობის განსაკუთრებით), გამოღვიძება, ამოძავება. — რის შედეგი იყო ათასამდე კაცის დაჭრა და დასჯა. ხალხის მოძრაობა კი არ მოსიანდა. ც დ ა ხ ა ლ ხ შ ი გასცლისა მის ამოძრავებისათვის უშედევოთ, უნაყოფოდ დასრულდა. ხელმძღვანელობა გამოსავალს ეძებს შევმნილ მდგომარეობიდან, ტაქტიკა იცვლება არსდება საიდუმლო ცენტრალისტური ორგანიზაციის სათავეში ვხედავთ ჩვენს თანამემამულეს — ზღანოვის (მაიაშვილს. — მისი ფსევდონიმია). დიდი პიროვნება იყო ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

ყოველივე ეს, რაც ზემოდ მოთხრობილია, ერთგვარათ გაკვეთილათ გამოდგებოდა იმ მდგომარეობისათვის, რომელიც არსებობს შვენში და საერთოდ საბჭოთა კავშირში. —

„საერთო რუსეთის სოციალურ რევოლიუციის ორგანიზაცია“ ზღანოვის მეთაურობით სამართალში მიცემული იქნება. (პროცესი 50-სა) და მათ მიესჯებათ კატორდა თუ გადასეხლება, (თებერვალი—მარტი 1877).

1876 წ. საძირკველი ჩაეყრება ახალ ორგანიზაციას: „მიწა და თავისუფლება“ ამავე სახელშორებით გამოდის უურნალი არალეგალურიათ (1876—1878 წლებში). — ტაქტიკურ უთანხმოების გამო ის მალე ორათ გაიყოფა: ერთი — ეკლიაბოვის/და ვერა ფიგნერის მეთაურობით გამოს ცემს უურნალს „ხალხის თავისუფლება“ (1879—1885 წ.). ამ ორგანიზაციის მსხვერპლი გახდება მეფე ალექსანდრე მეორე. — ინდივიდუალური ტერორი, როგორც საშუალება ხალხის ამოძრავებისა მარცხდება, — ხალხის ანერცია ძლეული არ იქნება, რეპრესიების და რეაქციის ხანა იწყება, რომლის განსახიერება. ალექსანდრე მესამე ადის ტახტზე. ..

დასასრულ, კომენტარის დასამატებლათ, ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ შემდეგი: დღეს არის ნიშნები და ამას ბევრი რამ მოწმობს, რომ ის ინერცია ხალხისა, რომელზედაც ზემოთ იყო ლაპარაკი, თუ მთლიანად ჯერ კიდევ არ არის ძლეული, მისი პროცესი საგრძნობლათ წინ წაწეულა.

დაწყებულ ისტორიულ პროცესში ჩვენი ერთი (მის ბედში მყოფ ერთან ერთად) თავისუფლებისათვის პრძოლაში გამობრძმედილი, ლირსეულ როლს ითამაშებს, რომ დაიბრუნოს უცხო ძალით მიტაცებული თავისუფლება.

ზოგად გამსახურდის საქმე

შემთხვევით ხელში ჩაგვიცარდა „ახალგაზრდა კომუნისტი“, ამა წლის 29 მარტის ნომერი, რომელიც უსათუოდ არ წარმოადგენს საქართველოს ახლგაზრდობის აზრს. და უზადია, არც შეუძლია მისი სახელით იღავაროვოს. ეს ლანდღვა-გინგიბის ფურცელი თავის აბდა-უბდით ლორსი არ იქნებოდა ყურადღების, რომ მის პიროვნებები, რომლებმაც ამხილეს საეკლესიო ამბები, მოითხოვეს საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა. — ზ. გამსახურდია და მ. კოსტავა ციხეში არ იყვნენ გამოწყველეულნი, კერძოდ ზ. გამსახურდის მიმართ არსად არ არის ვრცელ წერილში, რასაც ქვევით დავინახავთ. წამოყენებული ისეთი ბრალდება, რომლითაც მას დაემსახურებიოს ასეთი რისხეა.

ზ. გამსახურდია „ნაციონალისტია“, წერენ კომსომოლები, მას არ მოსწონს სტალინის ინტერნაციონალიზმით, ასჭ იწყება საბრალდებულო ოქმი და გრძელდება: „არავითარ რუსიფიკაციას ადგილი არ აქვს, მოს კოვიდან ლექტორები მოწვეული არიან წაიკითხონ ლექციები, მაგრამ ეს დროებითა, სტუდენტს, ვისაც სწავლა სურს და არა; დიპლომი დაესწრება“-ო, ამაზე იტყვიან: „მკითხველს თვალებში ნაცარს აყრიანო“. ვინ არ მიხვდება, რომ სტუდენტი რომელიც ლექციას არ დაესწრება შეტანილი იქნება შავ სიაში, ან კიდევ ლექტორი, რომელიც მოსკოვიდან ჩამობრძანდა. უკან მისი გაბრუნება მასპინძლის უფლებაში აღარ იქნება.

ზ. გამსახურდის თავის „მოამბეში“ გამოუქვეყნებია რუსიფიკაციის ზოგიერთი ნიშნები. მაგ.: სახელმწიფო ბანკში (უნდა ვიგულისხმოთ ქართულში) ყოფილა 10 საბეჭდი მანქანა რუსულ ენაზე, მხოლოდ ორი ქართულზე და ასე მრავალ დაწესებულებებში მიწერ-მიწერა, რა-საკვირველია, უმთავრესად რუსულად. აქ ჩვენ ვერ გაეიმეორებთ რუსიფიკაციის ყველა მაჩვენებლებს.

„კომსომოლები“ გავირვებით კითხულობენ: „რატომ აქნობამდე ვერ აღმოაჩინეს საეკლესიო ნივთები“-ო. — ვერ აღმოაჩინეს, რადგან ნივთები არხეინად განისვენებენ „ხელშეუხებელ ოჯახებში“. განა გამსახურდია ამაში დამნაშავე?

„კომსომოლებს“ წახმარენ ღვთისმსახურნი. „ლიტერატურულ საქართველოში“ მოუთავსებიათ წერილი ამ სათაურით: „არა ცილი ჰესტამო!“ რომელსაც ხელს აწერენ კათალიკოსი დავით მე-V, მიტროპოლიტი გიორგი, ეპისკოპოსი გიორგი და გრიგოლი.

ზემოხსენებულ ღვთისმსახურთ ერთჯერაც არ გახსენებიათ რა უმსგავსოება ჩაიღინეს მათმა პატრინებმა ქართული ეკლესიი მიმართ; —

„ჩეკისტები“ მიატენენ დასანგრევად ქუთაისის „სობიროს“ ორგზო მისც-
 ვიდა მათ ხალხი. „ჩეკისტები“ ღამე ავიდნენ, შალულად და დაუწყეს
 კადლებს ნგრევა. 1924 წელს გაზაფხულზე, სვირის ახლო, ეკლესიის
 დღესასწაულზე შეიპყრეს ქუთაისის ცნობილი მიტროპოლიტი, ურემზე
 დააკრეს, ჩაიყვანეს ქუთაისში და ციხეში ჩაავდეს.

უკნასკნელად მომხდარი ამბები ეკლესიის გარშემო ფრიად დამახა-
 სიათებელია. ვისი ხელი ურევია ძვირფასი საეკლესიო ნიერების დატა-
 ცებაში? რა დანაშაული მიუძღვის ზოგიერთ ეკლესიის მსახურთ, დასა-
 ხელებულ პირებს? რა არის მართალი კათალიკესის არჩევის გარშემო
 ატეხილ განგაშში? — ჩვენთვის ერთი ცხადია, საბჭოთა ხელისუფლე-
 ბა ვერასდროს მოითმენს დამოუკიდებელ ეკლესიას; მის გავლენას ხალ-
 ხზე; ვერასდროს მოითმენს სინიდისის, რწმენის თავისუფლებას, ამიტო-
 მაც მისი მორჩილი პირების ეკლესიაში ჩაყენება, კორუპცია, სახელის
 გატეხა მისი ნაფიქრალ-ნამოქმედარია... .

რელიგიას დიდი როლი ენიჭება დღეს, როცა რუსიფიკატორული პო-
 ლოტიკა ლამობს ჩვენი ეროვნული სახეობის თანადანობით წაშლას.

ქრისტიანული ქართული ეკლესიის როლი, სასულიერო მწერლობის
 დამსახურება განუსაზღვრელი იყო წარსულში, რომელთაც დაიცვეს
 ერის კულტურული ცხოვრება, ენა, ქართული ზე-ჩვეულება. დღევან-
 დელ მახიჯა ათეისტურ გარემოცვაში, ეკლესია უნდა იყვეს ერის სუ-
 ლიერ-ზნეობრივი სიწმინდის თავშესაფარი, მისი დამცველი და მფარ-
 ველი. ბოლშევიზმის ბაკილებმა გააველურეს ადამიანის ბუნება, —
 ცდილობს დაიპყროს მისი სული და გული. და თუ აქა-იქ გაიელვებს
 ადამიანის ლირსების მაშუქებელი: სხივი, მაშინვე ავარდება ბოროტების
 ქართხალი, რათა წალეკოს მისი ჩანასახი... უსათუოდ კეშმარიტება
 არის დიდი მწერლის სოლუენიცინის მიერ წამოყენებულ დებულებაში, რომ „ბოლშევიზმის სენისაგან განკურნება მხოლოდ ქრისტეს სარწმუ-
 ნოებას შეუძლიაო.“

დაუბრუნდეთ ისევ ზ. გამსახურდიას საქმეს. ეკლესიის დღევანდელი
 პატრიონების წერილი გულშემზარევია. როგორ კადრულობენ ლეთისმ-
 სახური ასეთ ქუჩურ ლექსიკონის ხმარებას? აი როგორ უმასპინძლდე-
 ბიან ზ. გამსახურდიას: „დახელოვნებული ინტრიგანი“, „გამოუსწორე-
 ბელი ხულიგანი“, „გაწრთვნილი პროვოკატორი“ და სხვ.

„გულსაწყენი და სამწუხარო კიდევ ისაა, — ბრძანების დავით შე-V
 და სხვები, — რომ ქართული ეკლესიის ლანდღვა-გინება ისმის ეთერში
 ქართულ ენაზეო“. — არა მოძღვარნო, როგორ სწამებთ თქვენ ქართველ
 პატრიოტებს, რომლებიც იბრძვიან სიტყვით, წერით, იცავენ ეკლესიის
 სიწმიდეს, სწორად იმათვან, რომლებიც ბოჭავს მის უფლებებს და სა-

ელს უტეხს მას! ნუ თუ არ წაიკითხეთ „ახალგაზრდა კომუნისტი?“ აქაც ვიმეორებთ: „ეკლესია დაეცა და გაიხრწნენ მისი 1 მსახურნიო.“ თქვენ შეგეშალათ მისამართ:

„ეკლესია დაეცა, გათახსირდა“ ამბობენ „კომსომოლები“ და თუ დაუჯერებთ მათ ჩანაწერს, გამოვა რომ ისინი ყოფილან ეკლესიის დამცევლნი. მაგრამ, იყით რატომ სჭირდებათ ეს „კომსომოლებს“? რომ გააძართლონ თავიანთი შეტევა რელიგიაზე, ქართულ ეკლესიაზე. მართლაც რომ შედევრია! „ახალგაზრდებს თუ უურჩევთ აღდგომაზე თუ სხვა საეკლესიო დღესასწაულზე ნუ ივლითო, ეს იმიტომ რომ ეკლესია დაეცა და გაიხრწნენ მისი მსახურნიო“, — ამბობენ ისინი. და რა საწყალია ქართველი მყითხველი, ჩუმად რომ ჩაილაპარაკებს: „ჯერ გაძარცვეს, ახლა იცავენო!“

მღვდელმთავრების და „კომსომოლებისაგან“ წამოყენებულ ბრალდებებიდან მაინც რა დარჩა, გ. გამსახურდის წინააღმდეგ?

უშვერი ლანძლვა გინება. — კი. დარჩა ერთი, მისი ოჯახური ყოფა-ქცევა, და ვინ იცის, ეგების ამაშიც მართალია, ყოველშემთხვევაში. ამის-თვის არსებობს სასამართლო, თუმცა, ეს უკანასკნელი იქნება პირუთვნელი, ობიექტიური? რამდენიც არ უნდა მონათლონ ზ. გამსახურდია „მოლალატეთ“ და „ფარისეველად“, ერთი ცხადია, მან ამხილა რუსი-ფიკატორული მოსკოვის პოლიტიკა, მოითხოვა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა, გაამჟღვნა საეკლესიო ამბები და ეს ვერ აპატივა მას საბჭოთა ხელისუფლებამ. — მოხდა ის რაც მოსალოდნელი იყო.

ქართული საბჭოური პრესა ტრაბახით და „მხილებით“ წერს, რომ ხელისუფლება ასრულებს ჰელისინსკში მიღებულ ვალდებულებებს, ხოლო დასავლეთია, რომ ფეხქვეშ თელავს ჰუმანიურ ხასათის ხელშეკრულებას. სწორედ ამ უკანასკნელის დასაცავად დაარსებული იქმნა ჩვენს დედა-ქალაქში თბილისში, „აღამიანის უფლებათა დაცვის ორგანო“, რომლის დამაარსებელნი ზ. გამსახურდია, მ. კოსტავა და სხვები დღეს, ციხეში სხედან. .

ჩენ მოითხოვთ დაუყონებლივ იქნან განთავისუფლებულნი ზემო-დასახელებული პირები; მიეცეთ მათ საშუალება განაგრძნონ მოღაწეობა ჰუმანიური იღებების: ეროვნული ლიტების, აღამიანის და ერის უფლებათა დასაცავად.

ა. ბადრიძე.

რედაქციიდან:

„საქართველოს მოამბის“, ერთ-ერთ წერილში, სადაც ლაპარაკია საქართველოს დამოუკიდებლობის ხანაზე, ჩვენმა მეგობარმა დ. ურატა-ძემ რადიოთი პასუხი გასცა, რომლის მცირე ნაწილი აქვე მოგვყავს:

„მაგრამ აქვე, „საქართველოს,, მოამბის“ რედაქცია-თანამშრომლების საყურადღებოთ ერთი შენიშვნა უნდა გავაკეთოთ. უურნალი მოკლედ ეხება საქართველოს საზოგადოებრივი მოძრაობის ერთ ყველაზედ მდიდარ და თვალწარმტაც ეპოქას, რითაც დაგვირგვინდა საქართველოს დამოუკიდებელი დემოკრატიული რესუბლიკის გამოცხადება, 117-ი წლის რუსული ბატონობის შემდეგ. უურნალის ხელმძღვანელები და თანამშრომლები შეტაც ზერელედ იხილავენ საქართველოს ამ ეპოქას, აღმართ საჭირო, მასალების უქონლობის გამოც.“

„საქართველოს მოამბის“ უდიდესა შეცდომა იქნებოდა ერთი კაცის ნაამბობით დაფასება და მსჯავრის დადება ჩენი ქვეყნის ერთ-ერთი ყველაზედ მიმზიდველი და დიალი მოვლენებით აღსავს ეპოქისა, საქართველოს დამოუკიდებლობის ხანისა. მით უფრო სამწუხარო და დასანაია, როცა უურნალი ამ ეპოქას, რატომლაც უწოდებს: „ჩხატურელ მარქსისტების ხანის“. — საჭირო და უმჯობესი იყო, ..საქართველოს მოამბის“ მოღვაწეებს ჯერ ლრმად შეესწავლათ ამ ეპოქაზე არსებული უამრავი მასალა, არქივებში შენახული ოფიციალური, დოკუმენტები, გამოქვეყნებული შრომები და ნარკვევები, და მათი გაანალიზების საფუძველზე ეთქვათ თავიანთი სიტყვა, თუგინდ ნებატიური. კიდევ უფრო დიდ შეცდომას ჩადის რედაქცია, როცა ეხება რა საქართველოს დამოუკიდებლობის ხანს, ამბობს: „ასეთი იყო ნაკოფი უძალო დემოკრატიისათ“. — საქართველოს დემოკრატია მტკიცე და ძლიერი იყო; მას წელს უმაგრებდა ჩენი ქვეყნის მოსახლეობაც მოლინად, რამდენიმე ბოლშევიკის ვამოკლებით. ქერთულ დემოკრატიას არაეკიარი საშიშროება არ ემუქრებოდა შიგნიდან, პირიქით! და თუ საბჭოთა რუსეთმა ჩენ დაგვიცყრო უთანასწორო იმში, გამოუცხადებული მისი გაჩალებით, ეს სრულიადაც არ ლაპარაკობს ქართული დემოკრატიის სისიუსტეზე.“

6 თ 2 ჟ ო ნ დ ა ნ ი ა ს დ ე ბ ლ ი

ლევილის ძმათა სასაფლაოზე განისვენებს დამოუკიდებელ საქართველოს პრეზიდენტი ნოე უორდანია. უკანასკნელ ხანებში დიდი სურვილი წარმოიშვა, როგორც ქართულ საზოგადოებაში, ისე მის ოჯახის წევრთა შორის, რათა განახლებული ყოფილიყო მისი ძეგლი.

ეს სურვილი განხორციელებული იქნა კარლო ინასარიძის თაოსნობით, რომლის მზრუნველობით გამოინახა ნიკოლერი სახსარი.

ს ი ც რ თ ხ ი ლ შ !

სამშობლოდან მიღებული ცნობები, ლრმად დამაფიქტურებელია და მოიხსეს დაძაბული ყურადღებით მოპყრობას. თითეული ქართველი პასუხისმგებლობის გრძნობით უნდა აღივსოს, თუ იგი ფიქრობს სწორი შეფასება მისცეს იქ მომხდარ, ზოგიერთ მოვლენებს.

ხშირად დიქტატურა თვით ახდენს, პროვოკაციული მიზნით, დივერსულ აქტებს, რომ შეძლევ საბაბი ექნეს სასტიკი რეპრესიული ზომები მიიღოს, რათა აღმოფხვრას ყოველივე ჩანასახი ეროვნულ განმანთავისუფლებელ მოძრაობისა. ეს მისი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, კლასიკური მეთოდია, ნაცადი და დახელოვნებული.

სრულიად დასაშვებია. რუსიფიკაციამ თუ სხვა ეროვნულმა შევიწროვებამ სასოწარკვეთილებამდე მიიყვანოს ქართველი ადამიანი და გმირული აქტიც ჩაადგნიოს. მიუხედავად ამისა მისმა მოქმედებამ შეუძლებელია მოიტანოს დადებითი შედეგი, თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ პოლიტიკურ ვითარებას, რომელშიაც ერს უხდება ცხოვრება და მოძრაობა. კულტურულად და სახელმწიფოებრივად ამაღლებულ ერისათვის გამოუსადეგარია ისეთი საშუალება და მეთოდი ეროვნულ განმათავისუფლებელი ბრძოლისა, რომელსაც მიმართავენ დღეს აზია აფრიკის ჩემორჩენილი ერები, რათა მსოფლიო საზოგადოებრივი აზრის ყურადღება მიიქციონ.

ქართველი ხალხი განა ოდესმე შერიცების უცხო ბატონობას, რომ დღეს შეურიცდეს? მის გულში არასაღროს ჩამეტალა მისწრაფება და სურვილი ეროვნული თავისიუფლების აღსაღენად. ეროვნული მაჯისცემა არ შექრებულა. იგი მეღავნდება კულტურულ-ლიტერატურულ ასარეზედ. სხეადასხვა სერიოზული მაჩვენებელი ცხადყოფენ, რომ მოძრაობა მიმდინარეობს განსაკუთრებული ფორმით და შენაარსით. მაგალითად ორი მწერლის გამოსკელას რუსიფიკაციის წინააღმდეგ, ფესვები ლრმად აქვს გამდგარი ეროვნულ განმათავისუფლებელ მოძრაობაში, იგი არაა გამოსკელა შემთხვევითი.

აქ გვსურს ერთი მნიშვნელოვანი ისტორიული ხასიათის მოვლენა გავიხსენოთ: როგორ 1863 წელს, პოლონეთში აჯანყება დამარცხა, მათმა ხელმძღვანებლობამ აქრძალა სიტყვა „აჯანყება“-ს ხმარება. მის განმეორებას შეეძლო. მხოლოდ ახალი პასიური გამკლავების და წინააღმდეგობის შერქინებისათვის ხელი შეეშალა. ამით ერს სრულებით ხელი არ აულია ეროვნულ ბრძოლაზე, მან მხოლოდ გამოიმუშავა, შექმნილ პოლიტიკურ ვითარების მიხედვით, ბრძოლის ახალი ტაქტიკა, რაც ხში-

რად ვლინდებოდა ამა თუ იმ სახით. მრავალჯერ თქმულა და არასდროს იქნება ზედმეტი ითქვას, თუ რა შეემთხვა ნ. ყორდანის ვარშავაში, როცა წიგნის ყიდვა მოინდომა მაღაზიაში და რუსულ ენაზე მოითხოვა, უთხრეს: „არ გვესმისო“, — იძულებული გახდა მიეყვანა სახლის პატრონი... ცნობილია თუ როგორ გამოიყენა ეროვნულ ხელმძღვანელობამ აგრძარული მოძრაობა (იხ. კაუცის ცნობილი წერილი).

ამგვარად საზოგადოებრივ ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში იჭედებოდა და მძლავრი ნებისყოფა ძალადობის, დამპყრობლების წინააღმდეგ და უცდიდა ოდეს დაჰკურავდა უმი განთავისუფლებისა. პოლონელებსაც დაუდგათ ეს სანატრელი დღე.

მიმდინარე ეპოქაში, როცა ადგილობრივი პოლიტიკური მოვლენა, ერთი რგოლია საერთაშორისო კითარებისა, მარტო ადგილობრივი, — ცალკეული გამოსვლები არ სწყვეტენ ერის განთავისუფლაბის საქმეს. ავსტრიუნგრეთი, პოლონეთი, ჩეხია და სხვები, განთავისუფლდენ საერთაშორისო მოძრაობის მძლავრი ფაქტორების შედეგად... ძნელად თუ რომელიმე ერმა შესძლოს დამოუკიდებლობის აღდგენა, თუ მას ხელს არ უწყობს, როგორც საგარეო, ისე საშინაო პირობები, რაც იმას სულებით არ ნიშნავს, რომ ერი არ აწარმოებდეს ამა თუ იმ სახით თავის სურვილის გამომელავნებას, რაზედაც ზემოდ საქმაოდ ვილაპარაკეთ, — ვინც არ თხოულობს, არ მოძრაობს, მას არვინ დაეხმარება.

ამჟამად მთელი განათლებული კაცობრიობის ყურადღების ცენტრშია, საბჭოთა კავშირში დაწყებული დისიდენტური მოძრაობა, იდეა თავისუფლებისა მძლავრად შეიქრა საზოგადოებრივი ცხოვრების სიღრმეში, მას ესარჩევება, მფარველობს და მორალურ დახმარებას უწევს ცივილიზებული სამყარო; რასაც აქნობამდე ადგილი არ ქონებია.

რუსების იმ პოლიტიკურ ჯგუფებთან, რომლებც უდავოდ ალიარებენ ერთა თვითგამორკვევის უფლებას, სასურველია ორგანიზაციული კავშირი, მაგრამ უმთავრესი და აუცილებელია მჭიდრო მეგობრული ურთიერთობა საბჭოთა კავშირში მომწყვდეულ მცირე ერებს შორის, რომლებიც იღწვიან დამოუკიდებლობის მისაღწევად..

ქართველმა ხალხმა უკეთ იცის მტერი, რომ დაუნდობელია; ის გამნახავს დროის შესაფერი ბრძოლის ტაქტიკას, მეთოდს, რათა ერს შეუნახოს სულის სიძლიერე, ეროვნული სახეობა სანამ დაჰკრავდეს უმი დამოუკიდებლობის აღდგენისა.

პ. სარჯველაძე.

**

(ვალიკო ინწყირველის მარად მოსაგონარად).

ცა ღრუბლებით აივსო, — ჩემი გული დარდებით;
 როდის მოხვალ მაისო, შენი ია ვარდებით?
 როდის მოხვალ მაისო, შენ ტკბილო და მზიანა,
 ამდენმა ხეტიალმა გული დამიზიანა
 ჩემი მწარე ობლობა არვინ გაიზიარა.

იქნებ ამ წელიწადში ურევია მაისი!
 ფრინდი, ფრინდი მარია, — ხელის გულზე დავისვი.
 ფერხულს უვლის მარია ზეციური ხალისით;
 მოსჩანს, ამ წელიწადში ურევია მაისი;
 შეისწორა მხრები და მკერდზე ლილი გაიხსნა,
 ფარჩის კაბამ შრიალამ ვარსკლავები დაისხა. —

უვლის ფერხულს მარია, იმედის ხმა გაისმა,
 თითქოს შემოანათა ფანჯარაში აისმა,
 საქართველოს მაისმა!

ოცდაექვსმა მაისმა.

შ. აბაშიძე.

პარიზი. 21—3—75.

ნოე ჩამიშვილის ხსოვნას

ნოე ბესარიონის ძე რამიშვილი ეკუთვნოდა იმ პატარა წრეს, რომელ-
 ძაც შემოიტანა საქართველოში სოციალისტური და დემოკრატიული
 იდეა. ჯერ იბრძოლეს ამ იდეისათვის, ხოლო შემდეგ, როდესაც სა-
 მუალება მიეცა განახორციელა კადეც.

6. რამიშვილმა და მისმა ამხანაგებმა ისარგებლეს რუსულში შექმნი-
 ლი მდგომარეობით, გამოაცხადეს საქართველოს დამოუკიდლებობა, მე-
 ტად როულ პილიტიკურ პირობებში: როდესაც გზადამნეული და თა-
 ვის მოვალეობას მოშორებული 300,000 რუსის მხედრობა ჯერ კიდევ
 კავკასიაში იყო და წარმოადგენდა დიდ საშიშროებას სამოქალაქო მშვი-
 დობიანობისათვის. ამ დროს საქართველო განიცდიდა დიდ გასაჟირს,
 რას მოელოდა განადგურება, რომ საქართველოს ხელმძღვანელობას არ
 გამოეჩინა დიდი გამჭრიახობა.

შალვა აბდუშელის მოგონებიდან. იხ. “ჩვენი დროშა” № 88.

ამ დროს ნოე რამიშვილი იყო ერთი პირველთაგანი, რომელმაც ვა-
 დაარჩინეს საქართველო განაცხადურებას. ის იყო მოუსვენარი, გაუჩირე-
 ბელი და დაუღალავი პიროვნება, რომელიც იცავდა საქართველოს ტე-
 რიტორიის, რისთვისაც ის იქმნა არჩეული ახლად დაარსებულ დემოკ-
 რატიული საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის ხავმჯდომარედ.

რამდენიმე წელის შემდეგ, მან ეს ადგილი დაუთმო მაზე უმფროს საქ.
 სოც. პარტიის თავმჯდომარეს ნოე უორდანიას; თვითონ კი მოკიდა ხელი
 იმ საქმეს, სადაც მას ბევრად მეტი სარგებლობის მოტანა შეეძლო, ში-
 ნაგან საქმეებს, სადაც ის იყო მეტად მოძმედი და იშვიათად ენერგი-
 ული.

მე გავიცანი ნოე რამიშვილი ბაქოში 1904 წელს, სადაც მე, პეტერ-
 ბურგში მიძაფალმა ნოე უორდანის დავალებით გავიარე. იქ ერთ დარ-
 ბაზში იყვნენ თავმყრილნი ბაქოს მუშები. ნოე დადიოდა მუშებში და
 აშხადებდა მათ გამოსვლებისათვის. იქვე მან გამაცნო ერთი ახვიანი რუ-
 სი შუშა, რომელსაც ბაქოელები უორესს უძახდენ, ის გარეგნობით ძა-
 ლიან გვანდა მას. ხოლო იყო მასზე ბევრად მაღალი. სახელი არ მახსოვეს.

ნოემ მე მომცა მისამართები პეტერბურგში ამხანაგებთან, ცენტრა-
 ლურ კომიტეტში და დამვალა კიდეც. ზოგიერთი ამხანაგების ნახვა,
 რომლებიც ციხეში იყვნენ ამ დროს პეტერბურგში: ისიდორე რამიშვი-
 ლი და თოფურიძე.

შალე ჩემთან ჩამოვიდა ნოე უორდანია, ამოვიდა მეექვსე სართულზე
 და დამიწუნა ჩემი ბანა. — როცა ასეთ სიმაღლეზე ხარ ლიფტი უნდა
 გქონდესო მითხრა მან.

შალე ამის შემდეგ, მივიღე ტელეგრამა ნოე რამიშვილიდან გადასა-
 ცემად უორდანისათვის, რომელიც რუსეთის ყრილობაზე იყო ვამოწ-
 ვეული. „მოახსენეთ ობյაჟილისა და ტეკოშეილის სახელით“. მე ვი-
 კოდი, რომ ყრილობის კრება დანიშნული იყო ტეხნოლოგიურ ინსტი-
 ტუტში, შაგრამ არ ვიკოდა თუ რომელ დარბაზში იყო, (შენობა უზარ-
 გაზარია). მივაყურე ხან ერთ და ხან მეორე დარბაზს; გაეიგონე ილბლად.
 უორდანიას ქართული კილომანი ლაპარაკი და მივაშურე. მართლაც
 ვხახე ნოე უორდანა და გადავეცი მას ბარათი.

ამას მოპყვა ჩემი სტუდენტების დემონსტრაციაზე მონაწილეობა, რო-
 შელიც ლევ ტოლსტოის გარდაცვალების გამო მოწყობილი იყო: იქ ჩემი
 დაჭერა და გადასახლება სამი წლით.

პეტერბურგში დაბრუნებისას შევიტანე განცხადება: ვთხოვლობდი
 ვამოცდებზე დაშვებას და ვუცდიდი პასუხს. გამომიძახეს სახელმწიფო
 სათათბიროს სოც-დემ. ფრაქციიდადნ, ნოე რამიშვილს უნდა შენი ნახ-
 ვაო. მე მივაშურე. ნოემ გამაცნო ჩეენი პარტიული მუშაობის საქმე.

შიოთხრა, რომ მაღლიან ცუ და მდგომარეობაში ვართო. ჩვენი ჯ ა რო-
 თველი ამხანაგები თითქმის ყველა დაჭრილია, რუსობა შეშინებული
 არიანთ და ვერ მუშაობენო. უნდა დაგვავალო და დაბრუნდე საქართ-
 ველოში, ჩაუდგე სათავეში ჩვენ უურნალს, რომლის გამოშევებას ჩვენ
 ვაპირებთ თბილისში. მე უარი ვუთხარი და მიუთითო ხოჭოლავაზე,
 რომელიც ჩემზე უფრო გამოცდილი იყო უურნალის საქმეზი. ნოებ გა-
 მილიმა და მითხრა რომ „მუხრანი“ არ გამოდგებათ. მე მაშინ არ ვიცოდი,
 რომ ისინი ვერ იყენენ კარგად ერთმანეთში. შემდეგ მე მივიღე ნოეს
 წინადადება და ჩვენ ერთად გავემვზავრეთ საქართველოში. ვინაიდან
 თბილისში უურნალის გამოცემა გასჭირდა მე შეუერთდი ქუთაისის რე-
 დაქციას, სადაც ნოე ხომერიკი („ხუნხუზა“) ხელმძღვანელობდა, ვარ-
 ლაშ ხურკიძესა, რავდენ ხურიძე და თენგიზა ულენტის დახმარებით.

შალე მე თბილისში გამომიძახეს, უურნალის საქმეზე.. ამავე დროს,
 გამწვავდა დავა დუმის სოც. დემ. ფრაქციაში. ჩვენ ქუთაისში დაეძმა-
 დეთ რეზოლუცია ჩვენი ფრაქციის მხარის, დასჭრად და ეს რეზოლუ-
 ცია მე წავიღე თბილისის ორგანიზაციის კრებაზე. გზაზე დამხედენ
 პოლიკურელები და დამიჭირეს. გადამასახლეს ასტრახანში, საზაც მე დავ-
 ყავი ხუთი წელი. დაებრუნდი საქართველოში დამოუკიდებლობის გა-
 ძლიერების ცეკვის თვის შემდეგ.

თბილისში მე გავჩერდი ჩემ ბიძაშვილთან ვანო გომართველთან, რო-
 შელიც შექვედა როგორც დაკარგულ კაცი. მან მეითხა თუ რატომ და-
 ძაგვიანდა და გამოირკვა რომ ამხანავები თურმე მე მიძახდენ უურნალის
 საშუალებით ხშირად და უკვირდათ მე რომ არსად ვჩანდი. ალბათ არ
 იცოდენ, რომ ასტრახანი დიდი ხანია დაკავებული იყო და ლამე გამოს-
 ულა არ შემეძლო.

ნოე რამიშვილმა და ალექსანდრე ლომთათიძემ გამოიჩინეს ჩემდამი
 ვანსაკურთვებული ყურადღება. ნოემ მოხოვა მეორე დღეს მივსულიყა-
 ვი ცენტრალურ კომიტეტში და მიმელო მონაწილეობა მოწინავე მომუ-
 შავეთა სხდომაზე და დამემზადებია მათთვის მოკლე მოხსენება რუსეთის
 მდგომარეობის შესახებ.

ამ კრებას დაესწრო 25 კაცი, მათ შორის აიოლო, რომელიც ძალიან
 დაინტერესდა რუსეთის ამბებით და ბევრი შეკითხვები მომდა. ნოემ
 მოხოვა დამემზადებია ეს მოხსენება და მომეთავსებია ჩვენს უურნალში
 რაც დაუყონებლივ შევასრულე.

დიდი დაუკიდებარი შთაბეჭდილება დასტოვა ჩემზე ნოე რამიშვილმა
 ჩვენი ქვეყნის დაპყრობის უკანასკნელ დღეებში.

საჩხერითან ჩამოსულმა, უკანასკნელ მატარებლით; გავეშურებ ამხა-
 ნაგების სანახავად; განკარგულებების მისაღებად სასახლისაკენ, იქნებ
 ყნახო ვინმე მეთქი, მართლაც ყველას აქ მოეყარა თავი. მაგიდასთან იჯ-
 ლა გრიშა ურატაძე, წინ პონები ეჭყო და ურიგებდა შინ დაბრუნებულ
 ამხანაგებს. დამინახა თუ არა მიმიხმ დაყუონებლივ და მითხრა გამეგ-
 რძელებია მისი საქმე ცოტა ხნით. მეც დავიწყე და ვარიგ სალამომდე,
 სანამ სულ არ დავარიგ რაც მქონდა. სასახლიდან რომ გამოვედი უკვი-
 დალამებული იყო. წაველი ჩევნების საძებრად, დავინახე იქვე კუთხეში
 ციხიდან გამოშვებული ბოლშევიკები, მათ შორის სერიოუ ქავთარაძე,
 ბე აუხვიე გვერდი, ვითომ ვერავინ ვიცანი. შევხედი ერთ ამხანაგს, რო-
 მელიც, თურმე, გვეძებდა მე და სეით დევდარიანს. ამ ამხანაგმა წაგვიყ-
 ვანა სადღაც ზალაში, სადაც გვიცდიდა ნოე რამიშვილი მე და სეით
 დევდარიანს. მალე სეითიც მოვიდა. გამოვიდა ნოე, მოგვესალმა რიხია-
 ნად, მოგვცა დარიგება და გადმომცა მე 10,000 მანეთი და სეით 20
 ათასი, მე კავშირების ორგანოებისათვის და სეითს პარტიის უურნა-
 ლისათვის.

ჩეენ ვიყავით ყურებჩამოყრილი, ნოე კი იყო ყოჩალად და კარგად.

ჩეენ დაგვავიწყდა მასთან გამომშვიდობება, მაგრამ ის მოგვეწია კა-
 რებში ჩამოგვართვა ხელი და დაგვემშვიდობა. არასოდეს არ დამავიწყ-
 დება მისი ყოჩალი, ენერგიული გამოხედულება და ენერგიული სახე.

განვლო დრომ კარგად თუ ცუდად, მე ჩამოვედი ლევილში და ვი-
 ნახულე ჩევნები.

ნოემ გამიხმ და ბევრი მელაპარაკა, რომ არ არის მართალი, რასაც
 მას ამხანაგები უსაყველურებენ. ეს ისეთი ამბებია რაც ყოველ გადმო-
 ვეწილთა ჯგუფებში მოხდება დროგამოშვებითო.

ჩეენ, მე და ნოეს, ხშირად შეგვხედრია დავა ერთმანეთთან, წყეი-
 ნებაც კი, მაგრამ არასოდეს რამიტ პირადი უსიამოვნება ჩეენ არ გვქონია.
 თვით იმ ისტორიულ დღესაც, ჩეენ კრება გვქონდა. მე კრებაზე მივდი-
 ოდი და ცფიქრობდი იმაზე თუ რაზე გვექნებოდა ლაპარაკი. როდესაც
 მივედი, „ზალაში“ ვნახე არა ჩვეულებრივი მღელვარება, ხმას ველარა-
 ვინ იღებდა ისე ჩაგვივარდა ენა სუყველას. — გავიგეთ საშინელი ამ-
 ბავი: ნოეს ტრალიკულ დალუპვა. მისი დალუპვით ჩეენ ბევრი დავკარ-
 გეთ. ის იყო ჩეენზე უველაზე უფრო ენერგიული და მომქმედი, ნამდ-
 ვილი ეროვნული სანელმწიფო მოღვაწე, რაც სასიქადულო უნდა იყოს
 მთელ საქართველოსათვის.

† ზალვა აბდუშელი.

ადამიანის უფლებები და საკანონთველოს პარტიული

პრესა

შეერთებული შტატების პრეზიდენტი კარტერის განზრახვა მტკიცედ დაიცვას ჰელსინქის თათბირის დასკვნითი აქტის დებულებებით გათვალისწინებული ადამიანის უფლებები ყველაზე, სადაც კი ეს უფლებები უხეშად დათურვენილია. როგორც მოსალოდნელი იყო, ჯერ დაბნეულობა და შემდეგ გაანჩხლება გამოიწვია მოსკოვის, და შესაბამისად ე. წ. ძოკავშირე რესპუბლიკების დედაქალაქების მმართველთა წრეებში და პარტიულ პრესაში.

ჯართული ანბანით დაწერილმა გაზეთმა „კომუნისტმა“ 12—13—17-ი და 18-ი მარტის ნომრებში გამოაქვეყნა უავტორო წერილები, რომლებიც ცდილობენ დაამტკიცონ — ჯერ ერთი ის, რომ საბჭოთა სახელმწიფოში თითქოს გარანტიებულია დემოკრატიული თავისუფლებები. და რომ სახაროვები, ჩალიდები, სოლუუნიცინები, გრიგორენკოები, ბუკოვკები, ამარლიკები, ორლოვები, გინზბურგები გამსახურდიები და სხვ. ათასები, რომლებიც მოითხოვენ საბჭოთა კონსტიტუციის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის, ჰელსინქის თათბირის დასკვნითი აქტის დებულებათა და სხვა საერთაშორისო შეთანხმებების ცხოვრებაში გატარებას, თითქოს რენე გატები არიან; და შემდეგ — პრეზიდენტ კარტერის საჯარო განცხადებები ადამიანის უფლებებზე საბჭოთა კავშირში და აღმოსავლეთ ევროპის სხვა კომუნისტურ ქვეყნებში, თითქოს წარმოადგენს ამ ქვეყნების შინაურ საქმეებში ჩარევას.

საბჭოთა ხელმძღვანელებისა და მათი პრესის მტკიცებას, რომ საბჭოთა იმპერიაში თითქოს გარანტიებულია სამოქალაქო უფლებები, და თავისუფლების პრინციპები, აქ ჩვენ არ შევეხებით.

ძნელად თუ მოიპოვება კაცი საქართველოში, რომელიც იწამებს, რომ სახლგანთქმული აკადემიკოსი, საბჭოთა კაშირის სამგზის სოციალისტური გმირი სახაროვი, ასევე დიდი მწერალი, ნობელის პრემიის ლაურეატი სოლუუნიცინი, გენერალი გრიგორენკო, რომელიც იარაღით იკავდა საბჭოთა სახელმწიფოს პიტლერის შემოსევისაგან, ასევე დიდი სწავლული ჩილაძე და სხვები გარეწარები და რენეგატები არიან.

ადამიანის უფლებების საკითხი წარმოადგენს თუ არ წარმოადგენს, რომელიმე ქვეყნის, მოცუმულ შემთხვევაში, საბჭოთა სახელმწიფოს შინაურ ცხოვრებაში ჩარევას?

ჯერ კიდევ თებერვალში, როცა სახელმწიფო დეპარტამენტმა ხაზვასმით განაცხადა — ვაშინგტონის ახალი ადმინისტრაცია ენერგიუ-

ლად დაიცავს ადამიანის უფლებებს ყველგან, სადაც ასეთი უხეშადაა დარღვეული, მათ შორის საბჭოთა კავშირში და ოლმოსავლეთ ევროპის კვეყნებში, რაც შემდეგ თეორმა სახლმაც დაადასტურა, საბჭოთა ელჩმა ვაშინგტონში. დობრინიშვილი განაცხადა რა პროტესტი თქვა, რომ საბჭოთა კავშირი არ დაუშვებს მის შინაურ საქმეებში ჩარევას სამოქალაქო უფლებების დაცვის საბაზით.

საბჭოთა პროფესიონალის 16-ე ყრილობაზე ბრენდევმა განაცხადა, რომ არც ერთ სუერენულ სახელმწიფოს არ შეუძლია დაუშვას მის შინაურ საქმეებში სხვების ჩარევა თავისუფლების პრინციპების დაცვის საბაზით. ამასვე იმეორებს თუთიყუშივით მოსკოვისა და თბილისის საინფორმაციო საშვალებები, „საკდესის“, „ლიტრატურნაია გაზეტას“ და „პრავდას“ მეთაურობით.

ამგვარად არც დობრინიშვილი, ვაშინგტონში, და არც ბრენდევს საბჭოთა პროფესიონალის 16-ე ყრილობაზე არ უთქვამთ პირდაპირ, რომ ადამიანის უფლებები ერთი რომელიმე სახელმწიფოს შინაური საქმეა; მათ აღნიშნეს მხოლოდ, რომ ადამიანის უფლებები დაცულია საბჭოთა სახელმწიფოში, და ამდენად ჩვენ არ დაუშვებთ ასეთის საბაზით ჩევნს შინაურ საქმეებში ჩარევასონ.

და მართლაც, შეიძლება თუ არა ადამიანის უფლებები მიჩნეული იქნას ა მა თუ იმ ქვეყნის შენაურ საქმედ? და თუ შეიძლება რატომ ერევა მოსკოვი, მაგალითად ჩილეს შინაურ საქმეებში ადამიანის უფლებების „სააბაზით?“ ცხადია, როცა საკითხი ეხება ვალდებულებებს, რომლებსაც ამა თუ იმ ქვეყნის მთავრობა თავისთავაზე ღებულობს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით, აწერს ხელს მათზე და საჯაროდ იძლევა დაპირებას, რომ ის დაიცავს ნაკისრ ვალდებულებებს, მაშინ ეს ვალდებულებები უდაოდ სკილდება შინაური საქმეების ფარგლებს და ღებულობს საერთაშორისო მნიშვნელობას: ეს რომ ასე არ იყვეს, მაშინ ყოველგვარ აზრს დაკარგავდა საერთაშორისო შეთანხმებები შინაურ საქმეებში ჩაურევლობის საბაზით.

საბჭოთა ხელისუფლებამ კი, როგორც ცნობილია, ჯერ გაერთიანებული ერების თრგანზაფირის ადამიანთა უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით და სხვა რიგი საერთაშორისო შეთანხმებებით, დაბოლოს, ჰელინსკის თატბორის დასკვნითი აქტით საზეიმოდ და საჯაროდ იღლ ვალდებულება — დაიცავდა მოქალაქობრივ უფლებებს, თავისუფლების პრინციპებს, უზრუნველყოფა ინფორმაციებისა და იდეების გაცვლა-გაშოცვლა, გაადვილებდა ადამიანის მისვლა-მოსვლას. გაცემულ სიტყვებს კი, როგორც მოგეხსენებათ, განაცხადა სჭირდება, წინააღმდეგ

შეძთხვევაში, ყოველ აზრს დაკარგავდა ინტერნაციონალური შეთანხმებები და მით ალებული ვალდებულებები. აქედან გამომდინარე დასავლეთს, შეერთებული შტატების ახალი პრეზიდენტი, კარტერის მეთაურობით, მტკიცედ აქვს განზრახული მომავალშიაც დაიცვას აღამიანის უფლებები ყველგან. სადაც უმოწყალოდ იდევნება თავისუფალი აზრი.

ბრეჟნევის სიტყვის შემდეგ პრეზიდენტმა კარტერმა განაცხადა: „არიან ადამიანები, რომლებსაც მოუსვენარობა მოიცავთ, როგორც კი ბრეჟნევი ცხვირს დაცუმინებსო, და დაუმატა, — ჩენ მომავალშიაც მტკიცედ დავიცავთ აღამიანის უფლებებს ყველგან. სადაც ასეთი საჭირო იქნებათ.“

შეერთებული შტატების მუდმივმა წარმომადგენელმა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში, შავეანიანმა იუნგმა ხაზგასმით განაცხადა, რომ ვაშინგტონის ახალი აღმინისტრაცია უკან არ დაიხევს აღამიანის უფლებების დაცვის საქმეში.

ასეთი აზრი გამოიქვა ხაზგასმით სახელმწიფო მდივანმა ვენსმა მოსკოვში, ბრეჟნევთან და გრომიკოსთან შეხვედრის დროს.

გაზეთ „კომუნისტს“ უფლება აქვს თავისი აზრი გამოიქვას აღამიანის უფლებების დაცვის საკითხზე, მაგრამ იგი ამავე დროს ვალდებულია სრული ამომწურავი ინფორმაციები მიაწოდოს თავის მკითხველებს მოცემულ სკითხში, რასაც, სამწუხაროდ იგი შევნებულად გაურბისო.

დ. ურატაძე.

მოძანდაკი შ. ზედგინიძე.

ჩენმა მოქანდაკემ შ. ზედგინიძემ ამ ხანებში ქანდაკებაში ჩამოასხა საქართველოს ბრწყინვალე ეპოქის. მეთორმეტე საუკუნის ზოგიერთი ისტორიული სახეები და ქმნილებანი, რომლებიც ფრანგ მსახიობმა ბ-ნ არმანდ გატიმ გადაიღო ფილმად და აჩვენა ტელე-ხედვაში.

წინასწარ ბ-ნ გრატიმ მიმართა ტელე-მაყურებელთ: „ეხლა თქვენ ნახავთ შეიან საქართველოს შორეული საუკუნის ცხოვრებიდან, მაშინდელ დიდ პოეტის შოთა რუსთაველის და მაშინდელ დიდ მეფე-ქალის ეპოქას და სხვ. ფილმმა დატოვა ღრმა შთაბეჭდილება დამსწრე ფრანგ საზოგადოებაზე.“

ბ-ნი შ. ზედგინიძე, 1830 წლიდან ცხოვრობს მონბელიარში, ჰყავს მეუღლედ ფრანგის ქალი, ორი შვილი.

ვუსურვებო ამ ნიჭიერ ქართველს კვლავ დიდ წარმატებებს.

ვ. ქვარცხავა.

„გამოღით თქვენი პირის!“

ასეთი სათაურით ათასებს თავის მოწოდებას „ლიტერატურული სა-ქართველო“-ში ნიჭიერი და ნაყოფიერი მწერალი ნოდარ ღუმბაძე. ვა-ნა შეიძლება ეჭვი შევიტანოთ ამ მწერლის გულწრფელობაში და კე-თილ-განზრახვეში, რომლის რომნებმა გაგვიტაცა და მოგვაჯადოვა? რასაკირველია არა, მას უსათუოდ დიდი სურვილი აქვს კალმოსანთა ასპარეზზე ახალ-ახალი ძალები გამოიყვანოს; მაგრამ უმთავრესი ის არის თუ როგორ ფიქრობს მწერალი ამ ამოცანის შესრულებას. ბ-ნო ღუმ-ბაძე დასაწყისშივე იშველებს ბრენევს, რომელსაც უბრძანებია. რომ ლიტერატურისა და ხელოვნების კარგი ნაწარმოები ეროვნული სიმდიდ-რება... როგორ დავიჯეროთ ბ-ნი ნოდარ ღუმბაძე ვერ ხდებოდეს, რომ ბრენევს სრულებით არ ქონებია მხედველობაში ჩევნი ერის კულ-ტურული ზრდა და განვითარება, არამედ იმ ერის, რომლის შვილი იგი არის. იგი მხოლოდ ფარისევლობს და ორჭოფობს. განა ბრენევი და მი-სი ცენტრი არაა, რომლებიც აწარმოებენ. — საბჭოთა იმპერიაში მომწ ყვდეულ მცირე ერთა მიმართ რუსიფიკატორულ პოლიტიკას? განა ეს ფაქტი საქმაო საბუთი არაა იმის დასამტკიცებლად, რომ ცენტრის დაღ-გენილების ქვეშ იმაღლება მზარული ზრახვები?... გვინდა ვიწამოთ რ თ მ, ორი მწერლის ცნობილ მხილებას მწერალთა კრებაზე ბატო-ნი ღუმბაძეც ტაშს უკრავდა. განა თვით საქმაოდ კულტურული და შეცდნე პიროვნება არაა. რომ ბრენევის დარიგებები და მითითებები სკირდებოდეს? საქმაოდ ვრცელ წერილში იგი არჩევს ილიას, აკაკის, ვა-ჟას და სხვებს. კეთილი და პატიოსანი, ამას რა ჯობს, თუ ახალგაზრდა დაწერებება, შეისწავლის, შეითვისებს და მიბაძავს კიდეც მათ... მაგრამ ახალგაზრდას წინ ელობება პარტიის საკავშირო ცენტ. კომიტეტის დაღ-გენილება, სახელდობრ: „შემოქმედებითი ახალგაზრდობასთან მუშაო-ბის შესახებ.“ რადგან იგი უსახას ახლად ფეხადგმულ კალმოსანს იარის კოშნისტურ ღოგმებზე აგებულ ე.წ. „სამხატვრო პოლიტიკას“ გზით, რაც იმასაც ნიშნავს, რომ აღიდოს კომუნისტური დიქტატურის ნამოქ-მედარი, შისი რეპრესიული სისტემა მართველობისა, უგლებელქონის, გვერდი აუაროს არსებულ სოციალურ და ეროვნულ ჩაგვრას, პიროვ-ნების უფლების და ხელშეუხლებლობის დაცვას.

ბ-ნ ღუმბაძეს თითქოს ეჭვი შედის თავის ნათქვამში და იძლევა გან-ბარტებას: პარტიის დადგენილება არ გულისხმობს ახალგაზრდობის ვაწ-ვევას, დადგენილებაში მხოლოდ პერსპექტივებზე და ნიჭიერ ახალგაზ-რდობის შერჩევაზეა ლაპარაკიო: რა გულუბრყვეილობაა პატივ(ე)მულ

შწერლისაგან... ნიჭიერი ახალგაზრდის ასპარეზზე გამოყვანას რა ჯობია, უმთავრესია როგორ პირობებში მოუხდება მას გაშალოს ბუნებისაგან მინიჭებული ნიჭი... ჩვენ მოვიყვანთ ერთს მაგალითს: ქართველი პოეტი ქალი, რომლის პოეზიას აღფოთვანებაში მოჰყავს მკითხველი, იძულებულია დრო-გამოშვებით ხოტბა შეასხას, პანეგირიკის გულშემზარავი ლექსები სწეროს, ბრწყინვალებით შემოსოს პოლიციური ოენში, ან კიდევ შეაქოს, აღიდოს ჩვენი ქვეყნის დამპყრობელი ლენინი... ყოფილიყო თავისუფლება, ამ ბოროტებას ქართველი პოეტი ქალი არ ჩაიდგნდა. . .

ან კიდევ რა დამტკიცებაა ახალგაზრდას მიზნად დაუსახოთ, შრომის გამყვლებ მეთოდზე, „სტახანოშინაზე“ ლექსი სწეროს, ან კიდევ რამდენი კილო ჩაი მოკრიფა მაჟრინებ თუ ანეტამ, მაშინ, როცა ახალგაზრდა შწერალს შუდამ უნდა ახსოვდეს: „ერის წყლული მაჩნდეს წყლულად, დამედავოს მისით გული.“ ბ-ნი დუმბაძე ერთ ადგილის ამბობს: „შწერალი ხელოვნებათა მცოდნეობის ფაკულტეტი არ გახლავთ, მასწავლებელი ის არის ვინც გზაზე დაგაყენებს და გეტუვის, — ასე იარეო.“ მაგრამ ვინ არის ეს გზის მაჩვენებელი? როგორც მოგახსენეთ წინად სტალინი იყო, დღეს ბრეუნევია... .

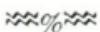
ბ-ნი დუმბაძე თხოულობს: „ახალგაზრდობა ისეთი ნაბიჯით უნდა შემვიდეს შემოქმედებაში, რომ მიწა ზანზარებდეს მის ტერფების ქვეშ, რომ ცა გრვენავდეს და ჰქონდეს მის მაღალ ხმაზე.“ რა პათეთური სიტყვებია! რომ ამ გრვენავაში და ქუხილში ახალგაზრდა შწერალს შეეძლოს ჯვარზე გააკრას, ამხილოს, აკაკისებურად შესძახოს: „დამეხსენი ჩრდილოელო, რა მაქვს შენთან საზიარო?“ არა, ამას ვერ იტყვის, რადგან ე. წ. „სოციალისტური რეალიზმის“ ხმალი თავს დასტრიალებს, შებოკვილს არტახებში, გასაქანს არ აძლევს... მხოლოდ მაღლიდან, დაკვეთილი თემატიკით შეიძლება შრომა, რაც აკნინებს, ამცირებს და ყალბებს შემოქმედების ნაყოფს.

„ოუბცა ისიც უნდა ითქვას,“ განაგრძობს ბ-ნი დუმბაძე. — რომ, ნაწარმოების ხარისხი მაღალ მყვირალა ფრაზებით როდი განისაზღვრება; ნაწარმოებს, უპირველესად ყოვლისა, ტყვიასავით შორი მიზანი და ჭრის უნარი უნდა გააჩნდეს, და მოჰყავს აკაკის შესანიშნავი, ლირიკული შედევრი, რომელიც მას პირადად შეჰყვარებია (განა მარტო მას!) „ცა ფირუზ, ხმელეთ ზურმუხტო, ჩემო სამშობლო მხარეო!“

სამწუხარო და სავალალო ის არის და ვფიქრობთ თქვენთვისაც, ბ-ნი ნოდარ, რომ საბჭოთა პრესა, ყოველდღიურად „დიდ სამშობლოს“ ე. ი. საბჭოთა რუსეთის სიყვარულს უნერგავს გულში ახალგაზრდობას. მოს-

კოვი ქართველობისათვის დედა-ქალაქი გამხდარა. ბრძოლა იმ მიღრე-
 კილების წინააღმდეგ, ქართველი მწერლის ლვითიურ-ისტორიულ მოვა-
 ლეობას შეადგენს. ვიმედოვნებთ პატივცემულ მწერლის მეორე მოწო-
 დება, ამ მხრივ იქნება მიმართული. რათა ახალგაზრდობა შეიარაღდეს
 არა „სოც.-რეალიზმის“ დოგმებით. არამედ ილია-აკაკის და ვაჟას დრო-
 შებით, რომლებსაც აწერია: „საქართველო უწინარეს ყოვლისა.“

3. სარჯვეობაძე.

ნუგზარ შარია იზრაელში

დამსახურებულმა ქართველმა მსახიობმა ნუგზარ შარიამ იმოგზაურა
 ისრაელში, რომელმაც ჩატარა გასტროლები და პქნდა მხურვალე
 შეხვედრა.

აქ მოგვყავს შემოკლებით მუნჯენის ქართული რადიოს ნიკიური კო-
 შენტატორის და მწერლის ბ-ნ ირ. ვაჟაშვილის არწერა ნუგზარ შარიას
 შოგზაურობის შესახებ:

დემონსტრაციას წარმოადგენდა ის გულმხურვალე შეხვედრა, რომე-
 ლიც ქართველმა ებრაელობამ მოუწყო ისრაელში საგასტროლოდ ჩა-
 სულ ცნობილ ქართველ მსახიობს, საქართველოს დამსახურებულ არ-
 ტისტს ნუგზარ შარიას. ერთვიან ტრიუმფალური სკოლა, — მხოლოდ
 ასე შეიძლება ეწოდოს ამ შეხვედრას, რომელიც ლუდის აეროპორტში,
 თვითმფრინავის ტრაპტან დაიწყო და ერთი თვის შემდეგ, გაკაიღებისას,
 კვლავ თვითმფრინავის ტრაპტან დამთავრდა. კონცერტები ისრაელის
 სხვადასხვა ქალაქებში, ხალხით გაჭელილი დარბაზები, პრეს-კონფერენ-
 ციები, ინტერვიუები. ასე გაგრძელდა ეს 30 დღე. ზემობდა ქართველი
 ებრაელობა, საქართველოსადმი სიყარულისა და მადლიერების გრძნო-
 ბას, პოპულიარული ქართველი მსახიობისადმი შეხვედრაში აქსოვდა.
 აი, რას წერდა მაგალითად, ისრაელში ქართულ ენაზე გამომავალი
 ერთ-ერთი წერილის ავტორი ირინა ბერიძე: „30 ნოემბერს თელ-ავივში,
 იქნალ ათარბუთის უზარმაზარ სკენაზე, 3000 მაყურებლის წინ გამოჩ-
 ნდაწვერულვაშ მოშევებული, ბერე, მხარებეჭიანი, ყაბალახსა და ნაბაღ-
 ში გახვეული ვაჟაცი. ისრაელის სხვადასხვა კუთხებიდან ჩამოსულმა
 ხალხმა დიდი ოვაციით მიიღეს ქართველი ხალხის შეილი, რომელიც
 მათთვის იმ მომენტში მთელ საქართველოს განასახიერებდა.“

ნუგზარ შარიას კონცერტის წარმატება მნიშვნელოვან წილად განა-
 პირობა, რა თქმა უნდა, თვით ნუგზარის, როგორც მსახიობის პოპულა-

რობამ, მისმა დიდმა ნიჭმა და ტალანტმა: ისრაელის სხვა და სხვა ქალა-ქებში კონცერტებით გამოსვლისას მან შეასრულა რამოდენიმე ქართული სიმღერა, ჩვეული ნიჭით, ისტატობითა და მგზებარებით. წაიკითხა ქართველ პოეტთა ლექსები, რამაც დამსწრეთა დიდი მოწონება და-იმსახურა.

შარიას კონცერტები ისრაელში, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ქართული კულტურის ერთგვარ ზეიმად იქცა. საღლესასწაულო განწყობილებაშ ძმოცვა ქართველი ახალგაზრდობა. არა ერთა ლექსი დაიწერა საქართველოზე, თბილისზე, და თვით ნუგზარზედაც. ზოგი მათგანი ქართულ კურნალ „ალიაში“ დაიბეჭდა, ზოგიც ხელნაწერის სახით გავრცელდა. გაგაცნობთ მხოლოდ ერთ მათგანს, რომელიც ქალაქ აშკელონის მცხოვრებმა ქეთო აჯაშეილმა მიუძღვნა ნუგზარ შარიას და რომლის სა-თაურია: „თბილისში უკვე ია ყვავის“.

„თბილისში უკვე ია ყვავის“ — ჩურჩულებს მოვარე,
 ცელქი ნიავი ქუთაისზე ზღაპარს უამბობს,
 და სიტყვა სიტყვით იმეორებს მზე დანაბარებს:
 მოხუცი დედა გიგზავნისო მშობლიურ ამბორს.

ზოგჯერ ენგურის ნაპირს ნატრობს, სევდას ვერ მალავს,
 აგერ მურმანი „ამაღლამდელ ლამეოს“ მღერის,
 ახლაც ჩაესმის ყურს ონისეს მთრთოლვარე: „ქალავ,
 „გახსოვდეს ვისი გორისა ხარ! — ხმა ხევისბერის.

ჰო, საღაურსა სად წაიყვან ეტლო ბედისა!
 და ცა - ფირუზ საქართველოს პირმშოს ელირს,
 რომელი ქვეყნის შვილნი სად გაავს მიმოფანტული!
 აქ, ისრაელში ააფლერეს ჰანგი ქართული.

გული ქართულად ამღერდება, თვალს კრემლი ცვარავს,
 ფიქრი სამშობლოს ლაუგარდ ზეცას სწვდება წამიერ,
 მაღლობის ნიშნად „ბის“ ან „ბრავო“ არ უნდა ამას,
 მხოლოდ ქართულად დაილოცეთ — მრავალუამიერ!

ეურნალ „ალიას“ 24 დეკემბრის 1976 წლ. ნომერში დაბეჭდილია შარიას კრცელი ინტერვიუ, ხოლო იერითულ თუ ინგლისურ ენებზე გამომავალ ეურნალებში ბევრი მასალებია გამოქვეყნებული, როგორც ნუგზარზე, ისე მის მშობელ ქვეყანაზე — საქართველოზე.

ისრაელიდან დაბრუნებულმა „ბატონ ნუგზან შარიამ“, პარიზში ჩამოიტანა ფილმი „ხევის ბერი ვოჩა“, რომელიც მისთვის უსუქებია საქართველოდან ჩასულ ერთ-ერთ ქართველს.

შახიობმა მოისურვა სურათი ეჩევნებია, პარიზის ქართველებისათვის და ის ერთ-ერთ პარიზის კინო-დარბაზში აჩვენა, რასაც დიდალი ქართველობა დაესწრო. მაყურებლები, საათანახვარი, დაძაბულ უურადღებით უყურებდა სურათის მსვლელობას, ლრმა დრამატიულ ისტორიულ მოვლენებით სავსეს, მშობლიურ ქვეყნის მთავრობიან მხარეში დატრიალებულ ამბებს... საშობლოს დანატრებული ქართველობა, უსაზღვრო შეღლვარებით უცქერდა წარმტაც ბუნებას

ნუგზან შარია თვით ასრულებს ერთ მთავარ როლთავანს, და მისმა გამოჩენამ ეკრანზე მხურვალე ტაში გამოიწვია... .

უურნალის სივიწროვე საშუალებას არ გვაძლევს განვიხილოთ დაწკრილებით ფილმი.

საზოგადოება ძლიერ ნასიამოვნები დაიშალა. ვუსურვებთ ჩვენს დამსახურებულ მსახიობს, ნუგზან შარიას კვლავ-და კვლავ წარმატებას.

26 მაისი — პარიზი

ამა წლის 4 ივნისს, პარიზის ერთ-ერთ დიდ დარბაზში, საფრანგეთში მცხოვრებ ქართველთა სათვისტომოს გამგეობის მიერ გადახდილ იქნა საქართველოს დამოუკიდებლობის მოსავონარი ეროვნული დღესასწაული. დარბაზი იყო მორთული ეროვნული დროშებით და ხალხით გაჭირდილი.

სცენაზე ფარდის ახდისას, — მომლერალთა ჯგუფმა შეასრულა ეროვნული ჰიმნები: „დიდება“ და „მარსელიოზა“. ! რის შემდეგ, სათვისტომოს თავმჯდომარებ ბ-ნ ვ. ხომერიქა ფრანგულ და ქართულ ენაზე შინაარსიანი და დღის შესაფერი სიტყვით მიძართა დამსწრე საზოგადოებას. ახალგაზრდა, ოთარ ზურაბიშვილმა გააცნო საზოგადოებას ქართველ დისიდენტების: ზ. გამსახურდიას. კოსტავას და სხვების მდგომარეობა, საქართველოში მომხდრი რეპრესიები. ოთარ ზურაბიშვილის სიტყვამ გამოიწვია მხურვალე ტაშისცემა. ილაპარაკეს სტუმრებიდან უკრანელების და რუმინელების წარმომადგენელებმა. რომლებმაც უსურვეს ქართველ ერს განთავისუფლება. ახალგაზრდების მიერ შესრულებულ იქნა ქართული სიმღერები და ქართული ცეკვები, რამაც დიდი კამიაფილება გამოიწვია საზოგადოებაში... .

უცნობ ფრანგ ჯარისკაცის საფლავე

26 მაისს, — ეროვნული დღესასწაულის დღეს, ქართველ ყოფილ მხედართა კავშირს ხელმძღვნელობამ, მიიტანა ცოცხალი ყვავილებით შეკრული გვირგვინი, საფრანგეთის უცნობა ჯარისკაცის საფლავზე,, რომელსაც დაესწრო ქართველი საზოგადოება.

პოლონელთა ეკლესიაში

ამა წლის 1 მაისს, პოლონელების ეკლესიაში გადახდილ იქნა პანაშ-ვილი კატინში მხერულად. 600 პოლონელ ოფიციები, სულის მასახსე-შებლად.

პანაშვილის დაესწრო დიდადი ხალხი, უცხოელები, საბჭოთა კავშირ-ში მომწყვდეულ, მცირე ერთა წარმომადგენლები ეროვნული დროშე-ბით. ქართველობა წარმოდგენილი იყო პარიზის ქართველთა სათვისტო-მოს თავმჯდომარის, ბ-ნ ვიქტორ ხომერიკის სახით, რომელმაც პოლო-ნელთა ხელშეღვანელობას გადასცა ქაოთველთა სახელით, ღრმა თანაგ-რძობა.

დაესწრო აგრეთვე მცხოვანი მებრძოლი ქ. იმნაიშვილი.

26 მაისი ნუ-ორჟში

ამერიკაში მცხოვრებ ქართველობამ, რომელთაც დაესწრენ ქართვე-ლი ებრაელობაც, დიდი ზემით გადაიხადა 26 მაისის ეროვნული დღე-სასწაული, სასტუმრო „რუზველტს“ დარბაზში.

პირველად ილაპარაკა ბ-ნ თეიმურაზ ბაგრატიონმა ინგლისურ ენაზე. რომელმაც მკაფიო და შინაარსიანად აუხსნა დამსწრეთ საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების ღრმა მნიშვნლობა ქართველი ერი-სათვის: ორატორმა მოხერხებულად გადააბა თავის სიტყვაში დღეს სა-ქართველოში მომხდარი ამბები, სახელდობრ ქართველ დისიდანტების ზ. გამსახურდის, მ. კოსტავას და სხვების დატუსაღება, მოუწოდა დამ-სწრეთ გაუგზავნონ პრეზიდენტ კარტერს სათანადო დეპეშა, მათი გან-თავისუფლების მიზნით...

ქართულ ენაზე, შინაარსიანი და მოხდენილი, დღის შესაფერი სიტყვა წარმოსთვევა ბ-ნ გივი ზალდასტანიშვილმა.

ქართველობამ „კოკტეილით“ უხვად გაუმასპინძლდა სტუმრებს დღესასწაული ჩატარდა თბილ, მეგობრულ გარემოცვაში...

ის. გ ა უ ო ნ ი ა.

26 გაისი — სოჭოზი

ა/წ 29 მაისს, კვირას, სოშოს ქართულმა სათვისტომომ მოაწყო სა-ქართველოს დამოუკიდებლობის დღის, 26 მაისის სადღესასწაულო ზეიმი, სათვისტომოს სახლის დარბაზში, რომლის კედლები მორთული იყო ფერადი ცვავილებით, ქართველი ერის ცნობილ მოღვაწეთა სურა-თებით, ქართული სამფერვოვანი დროშებით, საფრანგეთის რესპუბლი-კის დროშებით და ქართული ლამაზი წარწერებით.

დღის 10 საათზე, საზეიმო კრება გახსნა, შესაფერი სიტყვით ბ-ნ გრი-გოლ ქვარცხავმ. შემდეგ სიტყვებით გამოვიდნენ სხვა დამსწრები: ყველამ ერთხმად აღნიშნეს ამ დღესასწაულის მნიშვნელობა ქართველი ერისათვის და გამოთქვეს სურვილი. რომ მომავალშიც ერთსულოვნად განაგრძობენ შეუპოვარ ბრძოლას საქართველოს დამოუკიდებლობი-სათვის და მის თავისუფლებისათვის. წაკითხულ იქნა ლექსები 26 მაი-სობისათვის მიძღვნილი. შემდეგ ფეხზე ადგომით და ერთი წუთის დუ-მილით დამსწრებმა პატივი სცეს სათვისტომოს გარდაცვლილ წევრთა ხსოვნას.

ზეიმის დამთავრების შემდეგ გაიმართა საერთო სადილი ქართული საკმელებით, რასაც დაესწრო მთელი აქაური ქართველობა თავიანთი ოჯახებით, დამსწრე ახალგაზრდობამ გრძნობიერი სადღეგრძელოებით გამოსთქვეს სურვილი, რომ უახლოეს მომავალში, 26 მაისობის დღესას-წაული გადავგეხადოს, ჩვენ მშობლებთან ერთად თავისუფალ-დამოუ-კიდებელ საქართველოში. საღამოს 10 საათზე ზეიმის მონაწილეები კმაყოფილებით დაიშალა.

დ. ქიმერიძე

ერის შეურაცხოვა

1921 წელს, 20 დეკემბერს, სერგო ორჯონიკიძე წერდა თავის ამხა-ნაგებს საქართველოში: „ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, რომ შემოვედით საქარ-თველოში ხიშტებით, დამპყრობელები ქართველ ხალხს არა დროს შე-უყვარებია; ქართველ ხალხს ჩვენ ვძულვართ და სხვ.“

შეუძლებელია ამაზე მეტად სინამდვილის აღიარება: ორჯონიკიძე რუსის ჯარებს შემოუძლვა. მისი დახმარებით საკუთარ სამშობლოს მოუსპო ეროვნული თავისუფლება, დამოუკიდებელი დემოკრატიული რესპუბლიკა. შემდეგ დაწყნარებით მოსკოვში წაბრძანდა და იქ მის სამსახურში ჩადგა. ორჯონიკიძემ ქართული სისსხლით დაიმსახურა მოს-კოვის უურადღება. იგი გახდა საბჭოთა კავშირის მთავრობის, — მძი-მე ინდუსტრიის სახალხო კომისარი, რომელიც სტალინის გვერდით ამ-ზადებდა ხალხის გასაელერ და იმპერიალისტურ ზრახვების შესასრუ-

ლებელ იარაღებს. სერგო ორჯონიშვილები ის ქართველია რომელმაც სა-
 ქართველოს დელეგატებს გრ. ურატაძეს და დ. სალირაშვილს ხელი შეუ-
 შალა და გზაზე გადაელობა, არ სურდა ისინი მოსკოვში ჩასულიყვნენ.
 ლენინთან მოსალაპარაკებლად. მას არ სურდა რუსეთს ეცნო საქართ-
 ველოს დამოუკიდებლობა. ორჯონიშვილები ის პიროვნებაა, რომელმაც
 სისხლის ღვარი დააყენა საქართველოში აგვისტოს 24 წლის აჯანყების
 გამო.

ურნალ-გაზეთებში მისი განციდება, კიდევ არ ნიშნავს, თითქოს
 ბოროტების ჩამდენი გულში ჩაიკრა ქართველ ხალხმა. შეეგითხეთ ამ
 უკანასკნელს და მაშინ გაიგებთ, რომ სერგო, ფილიპე და ძმანი მათნი,
 როგორ იქნებიან განკიცხულნი და დაწყევლილნი, და სანამ ეს არ მომ-
 ხდარა, ცდა მათი გათეორებისა, მხოლოდ ქართველი ერის შეურაცხ-
 ყოფაა.

ნოვ ჟორნალი „წიგნი თჯახში საკითხავი“

(ვანგი. 1933 წ 15 იანვარი)

შიუნხენის რადიო სადგურის ქართული რედაქციის მიერ გამოცემულ
 იქნა, მიმეოგრაფიული წესით, ნოვ ჟორნალის: „წიგნი თჯახში საკით-
 ხავი“ რომელიც მას მიყენებია თავის შეილებისათვის სახელმძღვანე-
 ლოდ. რედაქციის ხელმძღვანელი კ. ინასარიძე, უკეთებს რა ბოლოსიტ-
 ყვაობას, უკანასკნელ სტრიქონებში ასეთ შეფასებას აძლევს:

„თჯახში საკითხავი წიგნი“ უთუოდ უნიკალურია, არა მარტო ნოვ
 ჟორნალისა თეორიულ ნაწერებში, არამედ ქართულ დამწერლობაში
 საერთოდ. — რა თქმა უნდა იმის გათვალისწინებით, რომ გამოთქმული,
 ზოგიერთი დებულებები განხილული უნდა იყვნენ დროის იმ ასპექტში,
 როცა ეს წიგნი დაიწერა. შეიძლება, ნოვ ჟორნალის ზოგიერთი შეხე-
 დულება, განსაკუთრებით საზოგადოებრივი საქმიანობის უკანა, ხოლო
 თჯახის წინა პლანზე დაყენება, — მით უმეტეს დამოუკიდებელ საქარ-
 თველოს პრეზიდენტისა და მთავრობის თავმჯდომარის მიერ — ვერ
 ეცუება ატომიური ხანის წარმოდგენას თჯახზე, საზოგადოებაზე, ს-
 ხელმწიფოზე. ერზე. მაგრამ, ვფიქრობ, ამ „თჯახში საკითხავ წიგნში“,
 ბევრი საგულისხმიერო შეხედულებებია გამოთქმული, რომელთა ყუ-
 რადღებით წაკითხვა-შესწავლა, უდათა, დაგვეხმარება ჩვენი ეროვნუ-
 ლი სახეობის გაფურჩენა - აყვავების საქმეში“.

ჭეშმარიტად. ამ წიგნის გამოცემა დროულია. როცა ხელოვნურად,
 „ახალი კომთეორიის მიერ“, სემინარული მაცადინობით, — ცდილობენ

ქართული ოჯახის თავისებურობის დანგრევას; რამდენად ბიოლოგიური ხსიათის დარიგებანი; მარტივად, თავისებური უბრალოებით მოცემულია. წიგნში. სასურველია იგი ცალკე წიგნაკადაც დაბეჭდოს და გავრცელდეს.

რაც გაკეთდა, ამ მზრუნველობისათვის მაღლობის ლირსია ჩვენი მეგობარი კ. ინასარიძე,

წიგნის შეძენა შეიძლება „ჩვენი დროში“ რედაქციაში.

„სიბრძნის მარგალიტები“ და „მძალადიუსი“

გამოცემა როზა აბნერაშვილის. ისრაელი. 1976წ.

„ჩვენი დროშის რედაქციამ მიიღო ისრაელიდან ორი ნაწარმოები: „სიბრძნის მარგალიტები“ და მოთხრობა „ექსოდიუს“ -ის ტრალებისა..

პირველი წიგნი შეიცავს ქ-ნ როზა აბნერაშვილის მიერ თარგმნილ შოთა რუსთაველის აფორიზმებს ინგლისურ ენაზე. წიგნი მხატვრულად საუცხოვოდ გაფორმებული, ღრმა შთაბეჭდილებას ახდენს. ვფიქრობთ, ეს პირველჯერ არის რუსთაველის ცალკე ბრძნულ თქმულებათა უკეთ შეკითხველისათვის გაცნობა,

შეორე წიგნი — ინგლისურიდან ქართულად თარგმნილი „ექსოდიუსის“ გასაჭირის ცნობილი მოთხრობაა, რასაც ქართველთა ფართო საზოგადოება დიდი ინტერესით და თანაგრძნობით წაიკითხავს.

ამ ორი წიგნის გამოცემამ ნათელყო როგორც ქართულის, ისე ინგლისურის ღრმა კოდნას აბნერაშვილისა. ჩვენი რადაქცია უსურვებს მას კელავ ნაყოფიერ შრომას და წარმატებას.

† ვასო ლაგაძე

... ახლაც ცოცხალი თვალ-წინ მიდგას. უკანასკნელად მას შევხვდები „შატრუს“ ეზოში, და ეს იყო სწორეთ იმ დღეს, როცა ის სახლში დაბრუნებისას საღამოს, — უბედური შემთხვევის მსხვერპლი გახდება. პირველათ მე ის ვნახე, მის ამხანაგებთან ერთად, ნახევარი საუკუნის წინ; აჯანყების ცეცხლიდან გამოსული, ის დიდ ხანს ადგილზე ვერ დარჩებოდა და, სხვებთან ერთად, თავშესატარს სატრანგეთში. პოულობს....

„როგორ მიმდინარეობდა მისი ცხოვრება 50 წლის მანძილზე“ — რომენი შრომა, როგორი სამაგალითო გამძლეობა ფზიკური და სულიერი! — შეჰქმნის მშენებელ ოჯახს. პატარა კოხტა /ვილლასაც გაიშენებს პარიზის აღმოს, ახერხებს კარგად ასაზრდოებს თავისი ინტელექტი. — კაბუკობიდან მასში გალვიძებული ინტერესი იდეათა ევოლიუციისა მა-

ში ბოლომდის არ ჩამჭრალი. — მუდამ მომლიმარე სახე და ცოცხალი თვალები. სული და მორალი ურყევის. ცხოველ-მყოფი ძალა დაუშრებელი. ერთი სიტყვით, პათოსი სიცოცხლისა მას არ შორდება. მაგრამ... უკუღმართი ბედი გზის მოხვეულში მას სდარაჯობდა. — სად არის საშართალი?

ოჯახის ღრმა სიყვარულთან ერთად, ასეთივე ღრმა და ნაზი სევდა-კა-ეშანი მშობლიურ მიწისკენ, მშობელ ერისკენ მუდამ-ეამს მიიმართოდა. სარულ სიმფონიაში იყო მასში ეს ორი გრძნობა, — ერთი და განუყოფელი. იდეურ სფეროში, მსოფლმხედველობა, რომელიც მას ასულდებოდა,, კაბუკობიდან მოყოლილი მუდამ წარმანტებაშია და ფართოვდება, მისი სოციალიზმი, ქართულად შეკაზმული, ქართული ფილტვებით სუნთქვავდა. — გახდება აქტიური წევრი საფრანგეთის სოციალისტურ პარტიისა, ადგილობრივ სექციაში ხშირად აკეთებს მოხსენებებს, სწერს მემორანდუმებს, არ ერიდებაზოგიერთ პოზიციებს პარტიისა გამოეკავათოს. თავის გამოსვლებში, ის, ცხადია, არ ივიწყებს ქართველ ტეკილებს და მეტად მოხდენილად მას შეეხება, იმოწმებს რა ქართველ ერის თავგადასავალს.

დასასრულ, მინდა გავიხსენო ერთი შემთხვევა. პირველი დიდი „დისიდენტი“, ნობელის პრემიით დაჯილდოვებული, გამოჩენდება მსოფლიოს პორიზონტზე. ეს გახლდათ პესტერნაკი. ადამიანი, რომელიც სიკვდილამდის დარჩება ქართველი მწერლების და საერთოდ ქართველი ერის დიდი და ერთგული მეგობარი. და აი, ვასოს ქალიშვილი დოქტორ ჟივაგოს გამოსვლისას; გააკეთებს მოხსენებას ამ რომანზე და შის აეტორზე, რომლითაც მეტად სასიმოვნო შთაბეჭდილებას მოახდენს აუდიტორიაზე. — თქვენ კარგად წარმოიდგენთ რა ბედნიერი იყო მამა!

დიდი ოჯახის, — ქართველი ერის ერთგული, თავდადებული შეილი საქაციობრიო პუმანიურ იდეალების მისიონერი ამ ქვეყნად აი, როვორ გამოიყურება პიროვნება ტრადიციულათ დალუპულ მეგობრისა.

კეთილი იყოს ხსენება მისი!

6. ც.

სამი მემკოლის ხსოვნას

პოლიკარპე რუხაძე, ლეონ პატარიძე და კოწია მცელაძე, რომელთა პანაშვიდი გადახდილ იქნა ქართული სათვისტომოს, პარიზის წმიდა ნინოს ეკლესიაში, 31 ოქტომბერს 1976 წლისა, არიან ქართველ გადახვეწილთა მებრძოლი რიგებიდან, სამშობლოში არალეგალურად დაბრუნებულნი. კოწია მცელაძე საზღვარზე გადასვლისას, მტრის ტყვიამ იმს-

էցերքլա. Յո՞ւզըլմա ռհմա թթոծլոյսկ յշտեյս մոալֆիյս, Առժա ենու մեմլցը օնոնու Մեուպրուն և գուգու Ծաճչա-Շվալլեծուն. Ծայուածուն շամուսլու մժոմիյ, այժանել սոլա-ռուծուն, և Շվալլեծուն մուշեցատ Ախովրուն.

Ախովրուն յուցնուսա սամոյցը ցագասիցուրէս սամշոծլուն ցածրունեցա շագունածուուց ծրմոլուս ցասացրուցուլուադ. հապ թովմոնս օմաս ու հա ձարուութուլու Ախովրուն ոյս մատու ցուլու Մեուպրունուն.

Շալուն եալուսուտ և ցաթացրուն. մուշեցաւադ օմուսա, հոմ մատ Մեց-նեցուլու Ֆյոնճատ օքրու ու ցայան ցո՞ր ակցացնուն հյանդրուսուլու ման-ցանուս եացանցս.

Սամոյց ոմ տառաս ցյուտանուա, ռոմլուն Շուլագ եցա, սայահուց-լուս ճամույսուն ծրմուն օւցու. — ոսրալուտ եղլնու. մատ առ սնասաւտ Մեցուն, ճաթինահեծուլու Ախովրուն. օնոն ջանահուն և ճացայցաւա-նեն սամշոծլուս տացուսուլուն ծրմոլանուն, և ամ Շարումեցու տացուսուլուն ալգոյնուսատուն ծրմոլանուն ճացուն.

Ժագլույրո յարուցելու ցրո սամահագուսուդ տցուս ցուլուն Մեոնահան ամ սամ սաելունան յարուցելուն Շմուրա ելունան.

Բ Յ Ե Ն Ո Շ Ը Ծ Ե Դ Ո

յան. օնասարունց	200 դր.
այ. Շացցուլունց	200
3. և.	200
ցր. ծահամունց	100
ճոմութիրո ճատուանուն	100
ցալոյու ցելունց	100
չածա եածուլուն	100
ցըր ծոլմէցանց	100
Յո. օնՇյուրուց	100
յրմալունչ յացրունուն	50
յ-նո թ. սրուրուն	50
այ. ցամսաեցրուն	50
XX	50
յր. օմնանուն	50
ցոյ. եռմերուն	50

Իշայյուա մագլունաս յամլանու Մեումիուցըլու.

յրունուլու ծրմոլուս որցանու առ սնդա Մեիյրուն.

„Իշենու Շրութա,,,-ս մոլահա, ցր. ծահամունց.

Hors commerce Gérant : Pr. Intskirveli.

IMPRIMERIE COOPÉRATIVE 91290 - ARPAJON (FRANCE)